

פרק א

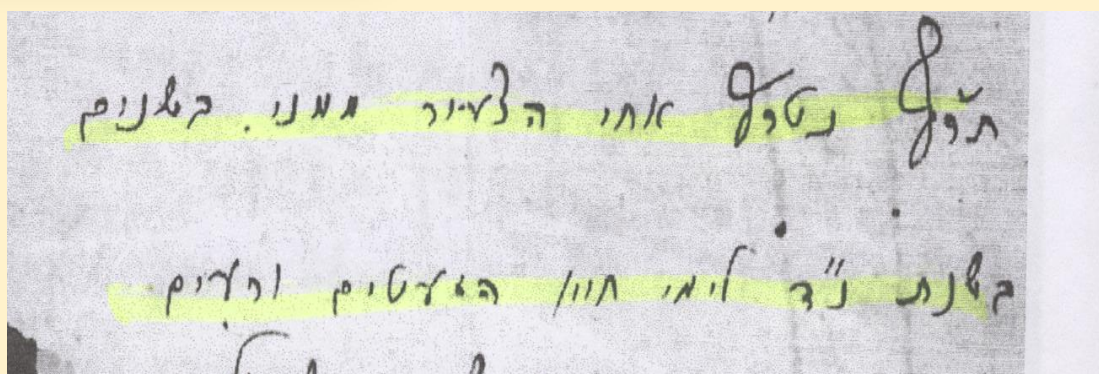
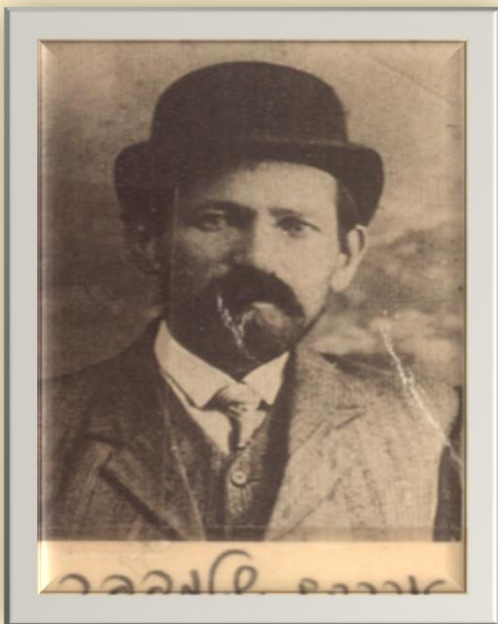
אברהם ודינה שטמפר וילדיהם

א. אברהם ודינה

מנחם יהודה שטמפר כותב בספר הזיכרון המשפחתי את המשפט הנורא -

"בשנת תר"ף (1920) נטרף אחי הצעיר ממני בשנת החמישים וארבע לימי חייו המעטים והרעים".

קשים ומרים היו חייו של אברהם המבטיח אשר גופו לא עמד בעופרת המרעילה שספג בשנות עבודתו כפועל בבית - דפוס.

אברהם בן שש בוינה לפני העליה לארץ ישראל בשנת 1872

אברהם היה אחד משלושת ילדיהם הצעירים של בנימין וחנה צעיר ממנחם-יהודה ומבוגר מעקיבא .

הוא הגיע ארצה עם אחיו אביו ואמו החורגת יהודית (ייטול) שהייתה גם דודתו אחות אימו שנפטרה - חנה ראב.

בתמונה שצולמה לפני העלייה נראים ההורים שלושת הילדים הקטנים מנחם יהודה אברהם ועקיבא הקטן וכן שתי האחיות הגדולות רבקה וביילה.

שני האחים הגדולים יהושע ויחזקאל אינם מופיעים בתמונה יהושע הבכור כבר ישב בארץ ישראל לאחר שהלך ברגל הרבה מן הדרך בין הונגריה לירושלים.

לאחר מכן היה יהושע מהוגי רעיון ההתיישבות מחוץ לחומות העיר ירושלים והקמת ישוב חקלאי בארץ ישראל כדי לאפשר ליהודי ירושלים הצעירים להתנתק מאורח החיים של אבותיהם שהתפרנסו מכספי החלוקה ששלחו נדבנים יהודים מקהילות ישראל בגולה, והיה ממייסדיה הראשונים של אם המושבות פתח-תקווה.

יחזקאל כנראה לא רצה כלל להתיישב כאן.

ידוע לנו כי הוא נפטר בניו-יורק בשנת 1903 .

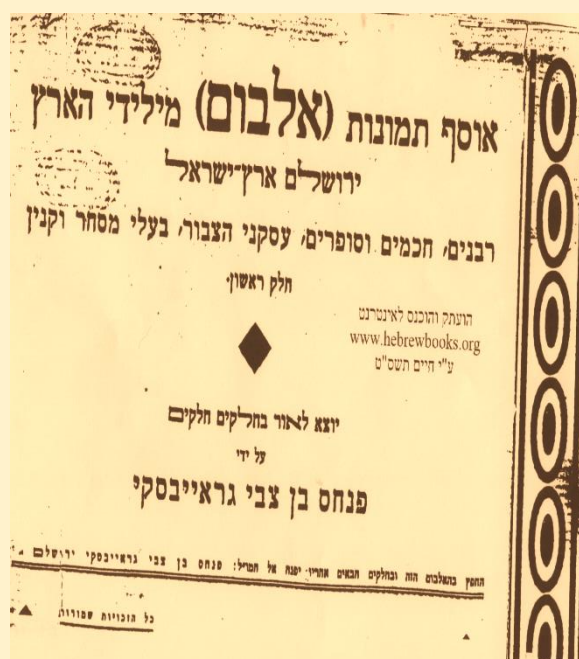
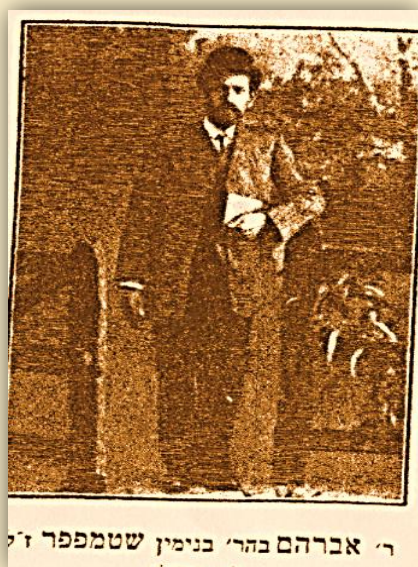
בעקבות הבן הבכור , יהושע שטמפפר , עלתה ארצה כל המשפחה מהונגריה - האב ר' בנימין שטמפפר הדיין וילדיו: מנחם -יהודה, עקיבא, בילה, רבקה, ואברהם. הם התיישבו בירושלים, המשפחה היתה מכובדת מאד בקרב יהדות הונגריה וגם בירושלים בקרב התושבים המקומיים. אברהם היה בן שמונה שנים בעלותו ארצה.

אברהם חי עם הוריו בירושלים, בנערותו עבר לפתח תקווה יחד עם אחיו הבוגר ממנו מנחם - יהודה והתגורר אצל אחיו הבכור יהושע.

על פי סיפורי המשפחה הוצב באחד הלילות לשמור על הגורן .

באותו הלילה היתה חשיכה מוחלטת, פתאום התנפלו כמה מערביי הסביבה במטרה לשדוד תבואה מהגורן, הם פתחו ביריות, ואברהם נפגע מקליע רובה שספג בשוק הרגל שהיה תקוע שם עד יום מותו,

על פי הסיפורים עזב אברהם בעקבות אירוע זה את פתח -תקווה וחזר לירושלים כאן נשלח על ידי אביו ללמוד בישיבה.

למרות שאברהם לא נולד בארץ אך הגיע בילדותו מופיע אברהם בין אלה שצולמו לספרו של גרייבסקי. והוא אכן היה צעיר מרשים מאד

חבריו ללימודים היו שני הנערים ילידי העיר העתיקה: יוסל ומוטיל נייפלד בניו של עקיבא.

השניים השתלבו היטב בסביבה, התלבשו בתלבושת מזרחית כמנהג המקום, ומצאו שפה משותפת עם שכניהם הערבים, הטורקים והארמנים,

אברהם שטמפפר היה שונה, השפעת בית הוריו בעל התרבות האירופאית והגיטונים האריסטוקרטים היתה חזקה עליו יותר, מה שלא הפריע לו לצפות לעבר ביתם של חבריו יוסל ומוטל ולהבחין באחותם דינה שהיתה נערה יפה ולהתאהב בה.

סיפור אהבה זה היה יוצא דופן לאותה תקופה, השדכן, שהוא הינו היוזם של כל קשרי החיתון אצל עדות ישראל של אותה תקופה,

לא היה מעורב במקרה הזה, אלא היתה זו אהבה ממבט ראשון.

ר' בנימין שטמפפר שהתאלמן מאשתו חנה עוד זמן רב לפני כן והתחתן עם אשתו השנייה ייטל שהיתה אחותה של חנה אשתו הראשונה ואם ילדיו, דאג שילדיו יינשאו ויקימו לעצמם משפחות,

כאשר הגיע הבן אברהם לפרקו, החלו לשדך לו את מיטב הבנות מהמשפחות המיוחסות ביותר בירושלים, אבל הוא דחה את כולן ולא אמר מדוע.

לבסוף קרא לו אביו לשיחה ושאלו לפשר הסרוב.

אברהם השיב לו כי חשקה נפשו בדינה אחות חבריו יוסל ומוטיל אך חושש הוא שאביו לא יסכים לשידוך מאחר ואביה הוא איש מלאכה – צורף ואולי אינו מכובד מספיק בעיניו.

בנימין הרגיע אותו והשיב כי אדם המתפרנס מיגיע כפיו הוא מכובד מאד בעיניו ומעבר לכך אברהם יתום מאם ולבקשות יתום אין מסרבים.

וכך נשלח שדכן לביתם של עקיבא וחיה ובני הזוג נישאו וקבעו את מקום מגוריהם בחוש של ר' צדוק.

לדינה לא היה קל להסתגל לאורחות חייהם ונימוסיהם של בני מש' שטמפפר ובמיוחד לנימוסי השולחן אך בנימין שטמפפר אהב את כלתו והרבה לשבח אותה על יתר תכונותיה הטובות ובקיאותה בתפילות.

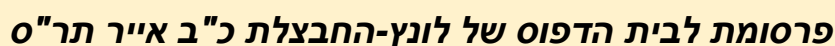
אברהם עבד שנים בבית הדפוס של לונץ.

כאשר נישא מתוך אהבה עזה לדינה היפהפיה בת עקיבא נייפלד קווה כי עבודתו בדפוס לונץ תמציא לו עבודה טובה ומכובדת כדי לתת חינוך טוב לילדיו להשתלב בחיי החברה של ירושלים.

אברהם היה מרשים בהופעתו ומוכר היטב גם על ידי השכנים הערבים עד כדי כך שארנון, בנו של מאיר, בנו של אברהם ספר כי לאחר מלחמת ששת הימים

הוא ומאיר החלו לדבר ולדבר שעה ארוכה.

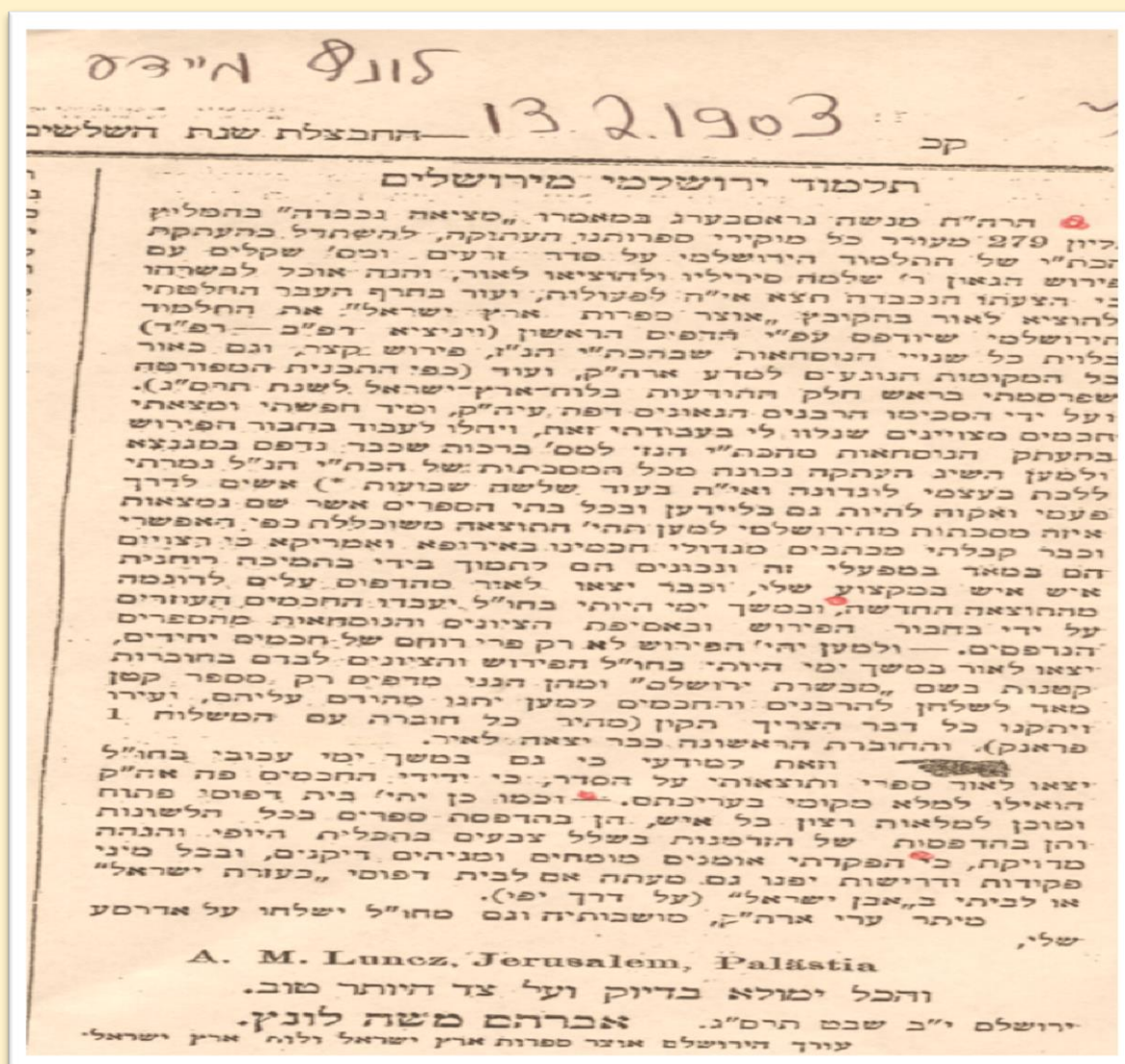
אברהם היה גם חבר ועד פועלי הדפוס בירושלים

הננו מברכים מקרב ולב את כבוד האדון הנכבד וכו' כמוהו"ר אברהם
 משה לונץ נ"י לחג "בר מצוה" של בנו היקר מתחיהו, יובוהו ד' לשמות
 בשמחתו תמיד בחיי עונג ושלוה ויעלה מעלה מעלה על במתי החצלתה אכ"ר.
 ולאות אהבה וידידות הננו מרימים את גרבתנו סך חמשה פרוג
 לאגורתנו, אנודה פועלי הדפוסים".
 כברכת מוקיריו ומכבדיו
 פועלי בית דפוסו.

עיתון "השקפה" 25.6.1907 – פועלי הדפוס מברכים את לונץ לרגל "בר
 המצווה" של בנו

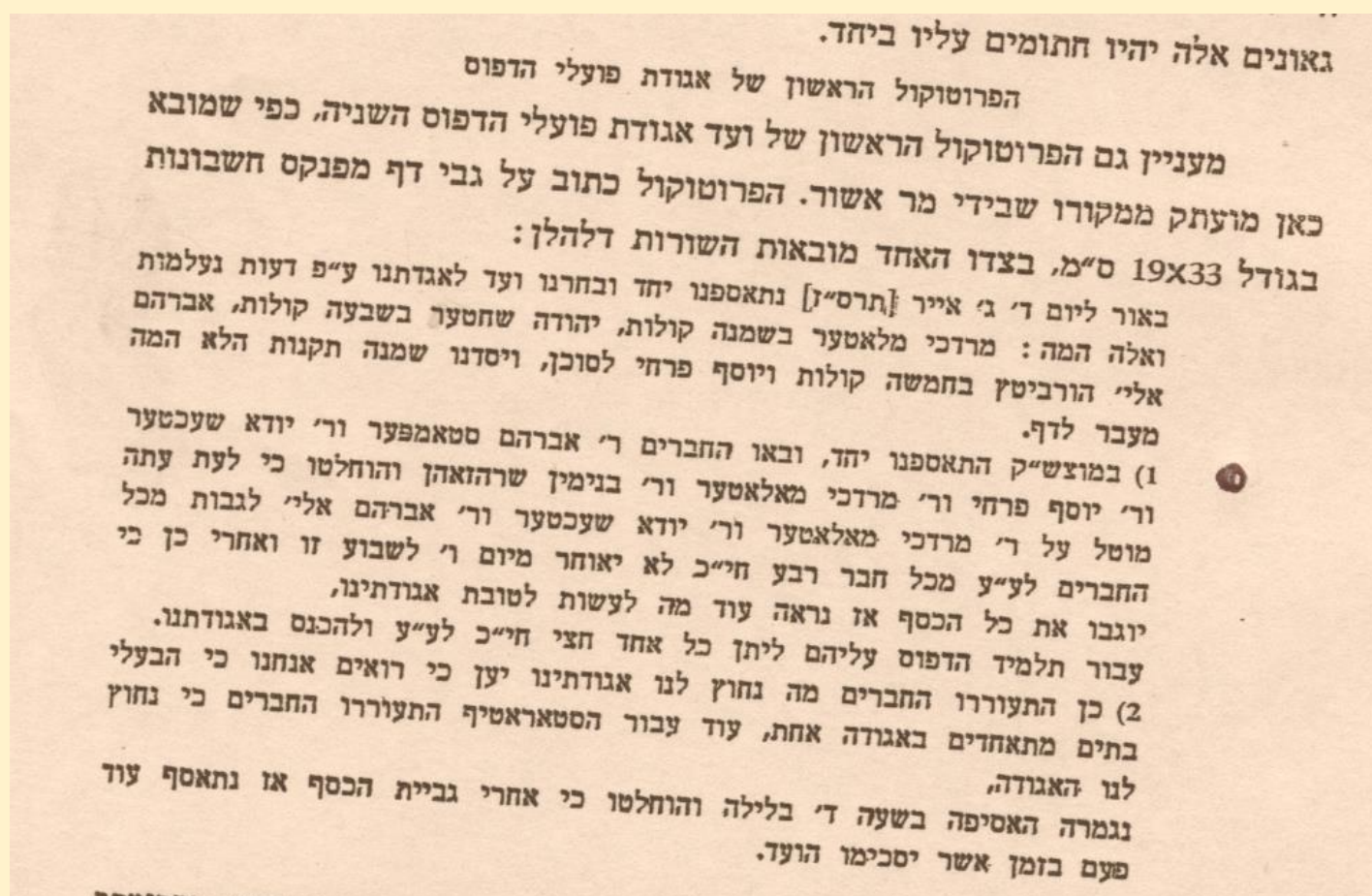
על פי ספרו של יהודה אהרון סגל ווייס "בשעריך ירושלים" ייתכן ושטמפפר
 עבר בתקופה זו לעבוד בדפוס כהנא .

סדרי העבודה בבית הדפוס של לונץ "החבצלת" 13.2.1903

1908-שנה להקמת אגודת פועלי הדפוס

אברהם שטמפפר היה בועד הראשון של "אגודת פועלי הדפוס" שהוקמה בשנת 1907 (מתוך ספרו של ווייס "בשעריך ירושלים" המסמכים הועתקו

בידי ווייס מן החומר המקורי שהיה בידי איש - הדפוס זאב אשור עליו כתבנו
מספר פעמים באתר carmonia.net

(בסיפוריהם של יצחק אחדותי ושל דוד בקר)

רק לאחרונה למדנו כי זאב אשור היה סבו של זוכה פרס נובל פרופ' דן
שכטמן.

בהמשך תקנות האגודה המלמדות אותנו על אישיותו של אברהם

תקנות האגודה

באור ליום א' א' דר"ח אייר [תרס"ז] יסדנו אגדתנו „אגדת פועלי הדפוסים“.

מטרתנו להטיב שפל מצבנו ע"פ התקנות האלו :

(א) על כל חבר מהאגודה להיות באחדות גמור, ובלב שלם, ובנפש חפצה, ולאהוב את חברו כנפשו.

(ב) להיות כל דבר בסוד.

(ג) על כל חבר לשלם דמי קדימה סך מגידי אחד ובכל שבוע ושבוע שלשה עשירות.

(ד) פועל אשר לא נכנס בהאגודה עד עבור שני חדשים מיום הוסדה אם חפץ להכנס בה אחר זמן זה מחויב לתת דמי קדימה כפי ראות עיני המנהלים.

(ה) אם אחד מהתלמידים אשר נכנסו בדפוס קודם שגתיסדה האגודה וחפץ להכנס באגדתנו עליו לשלם שני מגידות דמי קדימה.

(ו) אם יפטור אחד מבעלי הדפוסים את אחד מפועליו בתוך הזמן יגיש תלונותיו לפני הועד והועד יעשו כל מה שביכלתם.

(ז) אם אחד מבחורי האגדה ישא אשה מחויב ליתן א' מגידי לאגדתנו, ואם יולד לאחד מבני אגדתנו בן או בת מחויב לתת חצי חי"כ לאגדתנו.

(ח) אם אחד מהפועלים יחלה ח"ו או שאין לו מלאכה מוכרחים מנהלי האגדה לתמכו כפי מצב הקפה וכפי ראות עיני הועד, והתמיכה תהיה בתורת הלואה.

הערה : תקנות יוסיפו בכל עת ולא יגרעו.

על מנהלי האגודה להתאסף בכל שבוע באור ליום ד', ואסיפה כללית בכל חדש.

(1) לפני שתי שנים אין רשות להועד להטיל על החברים בטול מלאכה.

(2) על כל החברים מוטל להשתדל לבל יהי לאגודה שום צער מהם.

(3) כל החברים מחויבים לאהוב איש את חברו בלב ונפש.

(4) צער כי יהיה מאחד מהחברים ח"ו על הועד לשלוח אנשים לנחמו.

(5) שמחה כי יהיה באחד מהחברים על הועד לשלוח איזו אנשים ליקח חלק בשמחתו.

שכונת "עזרת ישראל" ליד מפגש הרחובות יפו ושטראוס-כאן היה בית הדפוס של לונץ

משה לונץ

לונץ נולד בקובנה ברוסיה הצארית. עלה ארצה עם הוריו ב-1869. למד בירושלים בישיבת עץ חיים, השתלם גם בלימודי חול וקרא בספרות ההשכלה. יחד עם ישראל דב פרומקין ייסד לונץ את הספרייה על שם משה מונטיפיורי, שהייתה הספרייה הציבורית הראשונה בירושלים, ונסגרה כעבור זמן קצר.

ב-1873 התחיל לפרסם מאמרים בעיתונו של פרומקין, "חבצלת", לאחר שפרסם כמה מאמרים על נושאים גאוגרפיים כתב לונץ ב-1876 את ספרו "נתיבות ציון וירושלים" ובשנת 1891 פרסם מורה דרך ראשון לירושלים בשפה העברית, וזאת בעקבות מורי הדרך הלועזיים הרבים על ארץ ישראל שנדפסו באותה עת עם התגברות זרם התיירים והמבקרים בארץ הקדושה. מאז ועד סוף ימיו המשיך את מחקריו בגאוגרפיה של ארץ ישראל, והשתמש למטרה זו גם בספריות של מוסדות נוצריים, דבר בלתי רגיל בירושלים דאז.

ראייתו לקתה בהיותו בן 23 והוא נסע לווינה ולפריז לשם ריפוי, אך מאמצי הרופאים עלו בתוהו, והוא התעוור כעבור שנתיים.

בסיועו של פרץ סמולנסקין פרסם לונץ בווינה ב-1882 את הכרך הראשון של "ירושלים, שנתון לידיעת ארץ ישראל". על שנתון זה עבד עד יום מותו, והוציא לאור במרוצת השנים 12 כרכים נוספים, שנדפסו בירושלים בבית דפוס של לונץ עצמו, ששכן מ-1900 בשכונת עזרת ישראל בפינת רחוב יפו משנת 1895 ועד שנת 1915 פרסם מדי שנה גם את "לוח ארץ ישראל", מעין אלמנך ספרותי.

הוא אף ההדיר מספר ספרים גאוגרפיים בתוספת הערות משלו, לונץ היה חבר בוועד הלשון העברית, וייסד בית חינוך לעיוורים בירושלים. כמו כן, ערך את השירון הראשון "כינור ציון", ובו חמישים שירים לאומיים על העם, הארץ והגעגועים לציון. בעקבות פרסום המהדורה החמישית של השירון הוא נשפט על ידי השלטון העות'מאני באשמת עידוד למרד,

המקור נדפס בדפוס לונץ בשנת 1903

בעקבות פרסום המהדורה החמישית בשנת 1915-בתקופת המלחמה- נסגר בית הדפוס

במקביל לעבודתו של אברהם בדפוס הוא השתלב בפעילות אגודת "אחוזה" ופעל לטובת השכונה ובית הכנסת וביתר פעולות החברה.

אגודת אחוזה

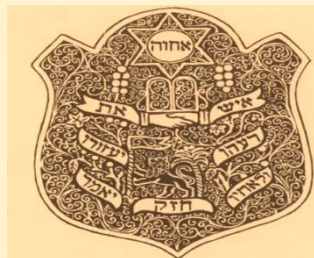
אגודה נוסדה ב (1895) ומטרתה עזרה הדדית וקיום ממשי של מצוות "ואהבת לרעך כמוך".

מקום מושב הלשכה העולמית הראשית היה בתחילה ונשאר עד היום בירושלים.

באותה תקופה, שררה שנאה וקנאה ביישוב היהודי בין הכוללים והפלגים השונים ותומכיהם, קמה בירושלים הלשכה הראשונה של אגודת אחוזה במטרה לאחד את עם ישראל, לפתח את ההשכלה, לשפר את מוסר העם ולעזור לנזקקים. בין השאר ביקשה האגודה לעזור לחברים, שנקראים "אחים", החלשים מבחינה כלכלית. העזרה כללה סיוע במציאת עבודה ובמתן אשראי.

כדי שלא להרגיז את עסקני היישוב, שהביטו בחשדנות על כל התארגנות, הוקמה האגודה כאגודה סודית. למרות זאת, לאחר שלושה חודשים קיום האגודה דלף, והעסקנים פנו אל המהרי"ל דיסקין בטענה כי מדובר בכת חדשה בסגנון שבתאי צבי ויעקב פרנק. חברי האגודה מיהרו לפנות אל רבי שמואל סלנט שהכיר את משפחותיהם, ותגובתו היתה: "ילדי, אני יודע את כל אחד מכם ואני מכיר גם את הוריהם המפורסמים לשלומי אמוני ישראל, בטוח אני שלא תצא חס ושלום תקלה תחת ידכם. רחש ליבכם דבר טוב, ואת מחשבתכם הטובה הוצאתם לפעולה. אמנם פעולתכם היא חדשה בארצנו הקדושה, אבל מעשי מתנגדיכם אשר מטבעם להביט בעין רעה על כל דבר נוצר, הם דבר שאינו חדש אצלינו. אל תראו ואל תפחדו, ולכו בכוחכם זה להושיע את בנינו ואת עירנו. יהי נועם ה' עליכם ומעשי ידיכם יכונן", והוסיף בבדיחותא: "פסוק זה ישמש אתכם כסגולה לגרש את השטן". לאחר מכן שלח הרב דיסקין את

סמל אגודת "אחוזה"

מקורבו, הדיין רבי שלמה זלמן בהר"ן לעווי להשתתף באספת הוועד הפועל ולעיין בספרי האגודה. בסיום הבדיקה, שהסתיימה בהצלחה רבה, כתב הדיין בדברי הסיכום: "יהי חלקי עמכם".

בשנת 1908 הוקמה על-ידי חברי האגודה "שכונת אחוזה" בין שכונת "זכרון משה" ורחוב "מלכי ישראל".

אברהם שטמפפר היה שמש בית הכנסת בשכונה.

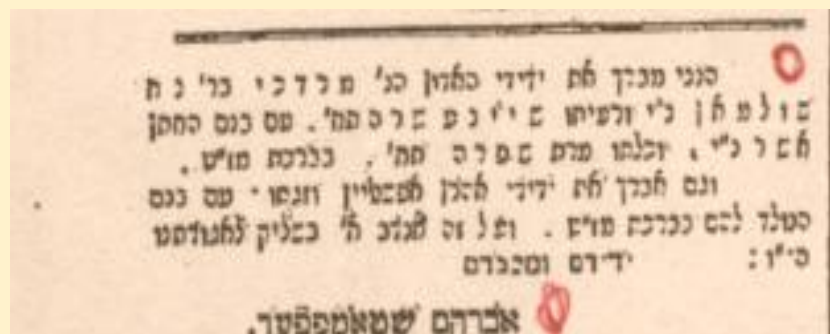
"בית הכנסת הבנוי כמו רמים לתורה ולתפילה" ... (בתקנות השכונה)

מתוך ספר האחוה, שנדפס ליובל החמישים תש"ה ערוך על ידי י. ילין

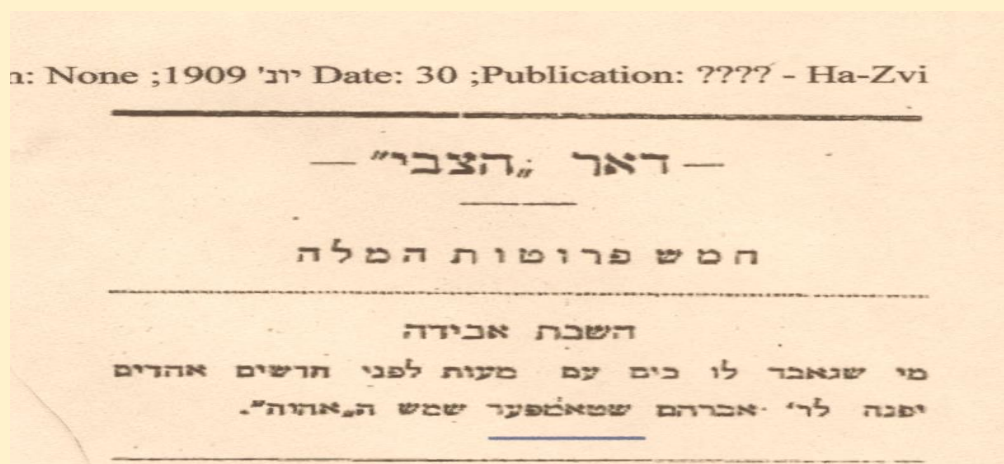
בפתיחת הישיבה תרצ"ג מזכירים את האח המנוח פישל לוי מציינים כי המנוח היה בעל רגש ובעל לב ער לכל פעולת חסד ידו הייתה תמיד פתוחה לכל פעולה שנדרשה ממנו והיה נותנה בעין טובה ומהראשונים. פישל הוא הדוד של פנינה שטמפפר.

כאשר רבי אהרון שפירא חלה במחלה קשה והרופאים צוו להעבירו מצריימה ואמצעים לא היו מיד נפתרה שאלת ההוצאות בא אח ומשכן את תכשיטי אשתו בא שני ושלישי .

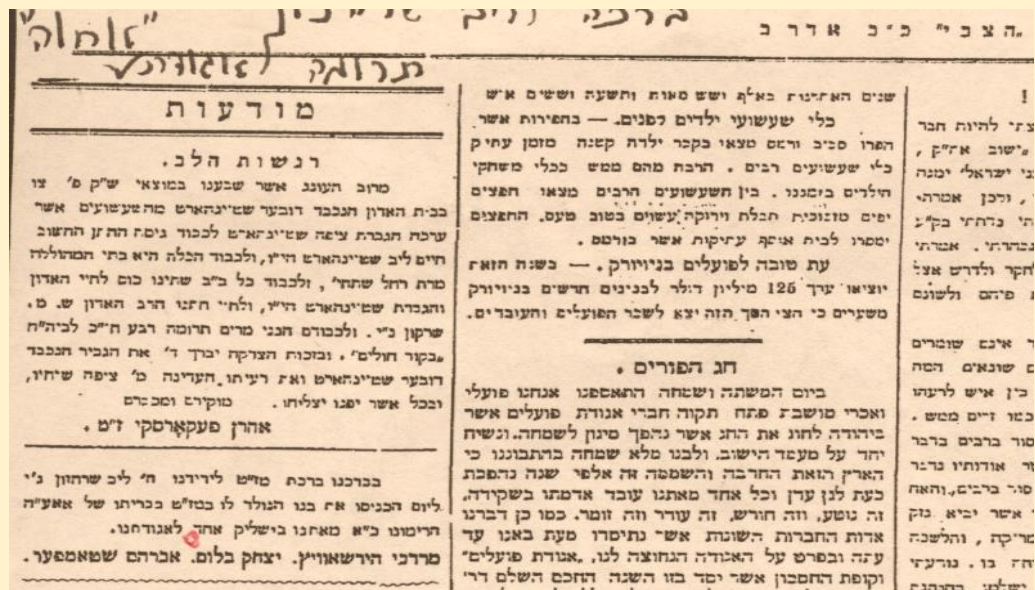
שמות האחים המוזכרים מצויינים בני משפחתה של פנינה ואחד מהם הוא גם אברהם שטמפפר. ובנוסף - ניפולד מרדכי, ובני משפחתה של פנינה מצד אמה: פישקה, וולול, אליעזר דן סלונים ועוד.

עיתון "הצבי" 19.2.1897 ברכות לידידים

אברהם שטמפפר משמש גם שמש ב"אחוה" ומפרסם כמה הודעות כאשר מצא כיס של מעות- " הצבי" 1909

עיתון הצבי 26.3.1897 אברהם שטמפפר ושנים מחבריו מברכים את חבר אגודת "אחווה" - לייב שרהחן - להולדת בנו ותורמים לאגודה

עיתון: השקפה - Hashkafa תאריך: 30 דצמ' 1904 עמוד: 6

חגני מברכת את העלמה הנכבדה, חיה שליט בברכת מז"ט, ליום בואה בברית הנשואים את בחירת הא' דר' שרל אהרונהיים, ולזכרון נרבותי חצי פרנק לאוצר הלאומי.

מנהלי בית חניך עירים מברכים את המנדכים שנדרכו בשוב לככם ליום שמחתם ע"י הטסקה מר מנהל וולפינגטון.

מר"ש ווס"ש, מר' מרדכי ווס"ש מר' שלמה חיילפרין, מר' אברהם שטאמפפר, ר' חייב שואל כרי"מ, ר' יוסף ב"ר עקיבא נ"ש כ"א 3 גרוש. מר' מאיר ראזין 5,30 גרוש; ר' חיים שלמן 5 10 גרוש. ר' אברהם יצחק נגר, ר' מרדכי ב"ק, ר' צבי רופסמן, ר' מאיר ראזין כ"א 2,25 גרוש. הבחור טכ"ץ, פ"א, ר' משה יוליוס, ר' אורי צועבנער כ"א 1,20 גרוש. ר' שמואל צוקרמאן 6 גרוש. ר' יהושע ווס"ש 1,10 גרוש. ר' יעקב צועבנר 1 ג' כל הקהל 4,25 גרוש. ס"ה שמנה וחמשים גרוש וט"ז סרומ'.

אברהם שטמפפר בין התורמים לבית חינוך עיוורים - 1904

אברהם נזכר עוד פעמים רבות ברשימות התורמים

א': כי הרי השם "פתח-תקווה" בא מן הפסוק "מעמק עכו"ר לפתח-תקווה" ועמק עכו"ר זה ושם לחסה נבי יריחו. הם ניסו שם זה לא הלך ואז הם עברו לפתח-תקווה. עכשיו רציתי לשאול: כשאבא שלך בא לארץ. זה היה כבר אחרי הקמת פתח-תקווה?

אמא: בודאי. אבל הם גרו במאה שערים.

א': והדירה הזאת שניבנתה בבתי אונגרים. זו הדירה של המשפחה? זו הדירה שסבתא גרה?

אמא: הסבתא לא. הדודה חנה גרה שם. כי אנחנו קיבלנו. בהגרלות הלא היו עושים ואנחנו קיבלנו בהגרלה. מה שאני זוכרת עוד. בבית-ישראל. משם. מבית-ישראל. שוב בהגרלה. קיבלנו דירה בשכונת אחווה. משכונת אחווה. אבא היה מאד מאושר כי הוא היה גם כן חבר לאנשים שהתגוררו שם באחווה. אבא סיפר לנו דבר מאד מעניין ואני לא זוכרת אם סיפרתי לך את זה פעם. על ברק. הוא היה הולך כל יום ישי לפרנות ערב. היה הולך למלא את הכוסיות עם שמן בבית-הכנסת. מדליק אותן והיה מנגב את החלונות ומשתדל שהכל יהיה מסודר. שכשהאנשים יבואו לתפילה הכל יהיה נקי ומסודר. הוא היה אדם מאד מאד נקי. מאד אהב ניקיון. זה היה בחורף ופיתאוס התחילו רעמים וברקים וברק חזר דרך החלון. הסתובב מסביב לרגלים שלו ויצא דרך הדלת. הוא בא הביתה והיה חיזור נורא ואמא שואלת: "אברומה'לה. מה קרה. למה אתה כל כך חיזור?" אז הוא אמר: "קודם תני לי לשבת". הוא ישב והיא כבר הבינה שמשהו קרה והכינה לו כוס תה. התישבה ואז הוא סיפר לה. הסיפור הזה עבר מאחד לשני. כולנו שמענו את זה.

א': עכשיו אני חכר ששמעתי אותו פעם כילד.

אמא: כן. כילד ודאי שמעתי אותו ואחותי. איקה. מאז היא פחדה מאד כשהיו ברקים ורעמים. מאד מאד היתה נבהלת. היא מסכנה. בשנותיה האחרונות. הלא היא חיתה לבד. אני. כשהיו מתחילים ברקים ורעמים. תמיד הייתי חושבת עליה. מסכנה איקה. לבדה.

א': דרך הדוד שלך יהושע. אף פעם לא תפסתי בדיוק את הקשרים בין המשפחות שהיו קשורות במשפחת שטמפר בפתח-תקווה ובין המשפחה בירושלים.

אמא: היו. מה שאני זוכרת. היה עוד אח. הפעטער ממחם יהודה.

א': עוד אח של אבא שלך?

אמא: כן. עוד אח. אבל הוא היה מבוגר יותר.

א': והוא הצטרף לפתח-תקווה?

אמא: כן. הוא היה הגזבר של בית המרקחת. היה בית-מרקחת אחד והוא היה שם הגזבר. הוא גם היה זה. אני מוכרחה לציין את זה. כשהבן הראשון שלי נולד. אתה. כשנולדת. אנחנו אז היינו במצב טוב מאד מבחינה כספית. אני עבדתי ב"הכשרת-היישוב". אבא עבד בבניין. בעיקר אצל האנגלים הוא עבד. אנחנו יכולנו להרשות לעצמנו שאני אלד אותך בבית-חולים פרטי וכאשר היתה צריכה להיות הברית...

א': איזה בית-חולים זה היה?

יהודית בתו של אברהם מספרת על המגורים בשכונת "אחווה" ועל ההשתלבות בחיי החברה שם זו הייתה כנראה התקופה המאושרת ביותר בחייהם כמשפחה.

סיפור הברק המופיע כאן סימן כנראה את האות למה שעתיד להתרחש במשפחה.

אברהם היה מתפלל כל בוקר בבית הכנסת של הפועלים בשטיבעל ב"מאה שערים". היה לוקח בבקר את החלות המותפחות בדרכו לתפילה ואחרי התפילה הביאם הביתה.

פה המושבה פתח תקוה אסרו חג של שבועות שנת התרס"ג (1903)

מארץ ירדן ומשפת הירקון אקרא לכל אהובי ורעי ממודעי ומטיבי די בכל אתר ואתר
שלום!

המוכ"ז הוא אחי אברהם כלאמור מוה"ו בנימין שטאמפפער זללה"ה
זה לו שלושים שנה מאז הובא אל הקדש פנימה ע"י עט"ר בקשת אבא מורי ע"ה –
ונתגדל בעה"ק (בעיר הקודש) ירושלים תובב"א (תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן) על כתיב התורה,
וגם מעבודה לא חשך ידיים, ובנפשו הביא לחמו זה שנים רבות, בתור מסדר אותיות בהדפסת ספרי קדש,
ויתר צרכי הדפוס לקהלא קדישא די בירושלים ת"ו תבנה ותכונן) – ועתה נהפך עליו הגלגל, כי ע"י
עבודתו הקשה נחלשו אבריו ועצבי כל גופו רפו מאד, עד שבע"כ (שבעל כורחו) הוצרך לקרא שביתה
במלאכתו כפעם בפעם, להתבטל מעבודתו, ולרגלי הבטלה בא המחסור ל"ע, (לא עלינו)
ויבא כאיש מזוננו רישי, וגם טפלי (ילדים) תלוי בו, ואשתו ידועת חולי ל"ע, וגם בת
יש לו שהגיע לפרק בתולה נשאת, וע"כ (ועל כן) אפיל תחינתי לפני כל מוקירי ומטיבי בית אבינו הצדיק
ע"ה (עליו השלום), שיזכרו גם לו זכות אבות, לעזרו ולסעדו ולתמכו בעזר של ממש, למען ישכח רישו
(עוניו) ויבוא בשלום אל מטרותו, להשיג די צורך מחיתו ופרנסת נשואי בתו, וישוב אל ביתו ולא יצטרך
לנוע עוד, וזכות הצדקה עם בני ציון, וזכות כל הקדושים והטהורים אשר בארץ יעמדו לכל מקורבים
ותומכים ובכל אשר יפנו שליחי ואל יתהפך עליהם הגלגל, כ"א (כל אחד) יעלו ושליחו וה' הטוב ישלם
להם כפועלם שלום, כעתירת מתקיר ורחים (אהוב) כל דורש שלום ציון וביתה עד עולם.

יהושע שטמפפר

**המכתב שהפקיד יהושע שטמפפר בידי אחיו מכתב המלצה שנועד לסייע
בידו**

צוואת ייטל

באותה העת נפטרה גם הדודה ייטל אשתו השניה של בנימין שנישא לה לאחר
מות אחותה חנה וגם היא הייתה כה מודאגת ממצבו שהורישה לו את כל
רכושה הדל וככל הנראה גם את דירתה בבתי אונגרין שנתרמה להם בתנאי
שתעבור בירושה גם לילדיו.

[illegible]

אך המצב הלך והתדרדר .

אברהם חזר זמן קצר לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה .

186

הקצינים הגרמנים, בעלי בריתם של הטורקים, ואף חייל טורקי לא העז לגעת לרעה ביהודי שהיה נתין הממלכה האוסטרו-הונגרית. הם גם קבלו הקצבת מזון, ולא אילצו אותם להתגייס לצבא. באותם ימים לשרת בצבא הטורקי

בני המשפחה מלבד שלמה ומשפחתו הצטלמו בזמן שהותו של אברהם באוסטרליה גם כדי להעביר ד"ש מהילדים ויתכן שגם על מנת להכין צילומים עבור דרכונים אם יוחלט על נסיעת בני המשפחה לאוסטרליה

עומדים מימין לשמאל: אסתר, רבקה ומאיר. שורה שנייה: יהודית, דינה וילדיה של חנה, חנה, רחל

היה מוות כמעט בטוח, חיילים מתו ממחלות וממגפות יותר מאשר מקליעי רובה. ולכן, אנשים רבים שהיו חייבים בגיוס, הסתתרו בעליות הגג ובמקומות מסתור אחרים. אנשים הוצאו להורג בתליה על סיוע בהסתרת עריק מהצבא, ועל כל דבר פעוט שנחשב כפשע בעיני השלטון הטורקי. היו מקרים שסוחרים סרבו לקבל תשלום בשטרות נייר, כי היה ידוע לכל, שעם התבוסה הסופית, לא יהיה כל ערך לשטרות אלו, לכן דרשו לקבל מטבעות זהב, וכאשר הלשינו עליהם בפני השלטונות, הם הואשמו בביזיון של המטבע הטורקי, ופסק הדין היה מות בתליה. באותם ימים היה זה מחזה רגיל לעבור ליד שער שכם ולראות

גופת תלוי מתנדנדת שם. ביום בו נכנסו האנגלים ובראשם הגנרל אלנבי לשערי ירושלים, רכובים על סוסים אבירים שטרם נראו כמותם בארץ, היתה שמחה אנשים חיוורי פנים הגיחו ממקומות המחבוא, מהמרתפים ומעליות הגג, בהם הסתתרו כדי להימנע משרות בצבא. מספרת אימא: אבא שלה ר' אברהם שטמפפר לקח את ילדיו לחזות בכניסת האנגלים לירושלים. ואחר כך נעמד בפתח חדר המדרגות של אחד הבתים, פתח בקבוקי יין, וחילק לעוברים ושבים.

אסתר אמא של שוש ספרה לה ששמעה אותו משוחח חופשי באנגלית עם החיילים הבריטיים שנכנסו לירושלים.

לאחר המלחמה קבל אברהם משרה בסוכנות זינגר.

— נודע לנו, כי חברת סוכנות התפירה המפורסמת בכל העולם בשם The Singer Manufacturing Co. New York. G. Neidlinger שלחה את פקידה הנסע א' שנפילר לנסוע בסוריה וארץ ישראל, למען הביא את הברכה גם ליושבי ארץ הקרש, להסציא להם סוכנות לתפירה היתר טובות בעולם, בחשלושים מעט מעט סכומים קטנים. בחסר החברה הזאת חוכל כל בעלת בית, אפילו היתר עניה, וכל אופן היתר עני להסציא לו סוכונה יקרה, חזקה, ואנחנו מיעצים לכל בעלת בית ולכל אופן להשיג לו סהסוכנות הנצרכות מאד לכל בית.

עיתון האור 22/4/1891 הקמת סניף של חברת זינגר בארץ הקודש

ד: דאר היום - Doar Hayom תאריך: 13 אג' 1926 עמוד: 3

ה ו ד ה

מאת ועד העובדים בחברת זינגר. יפו-תל-אביב

בקשר את המודעה לפקירי חברת זינגר שפורסמה ב"דאר היום", גליון ר"ע, מיום 10 לאוגוסט ש"ז, הננו מודיעים בזה:

(א) לא נכון הדבר "שאיוה פקידים של החברה הנ"ל לא באו מבלי רשות לעבודתם ולא המשיכו את שדותם אצל החברה הנ"ל בלי שום הורעה מוקדמת". ביום הראשון בערב ב" 8 לאוגוסט, נמסרה בשם עובדי חברת זינגר ב"פ ו-ל-א-ב"ב הודעה רשמית להנהלת החברה שעליה לקבל בחזרה את הפקידים שפסדה בשרירות לב (arbitrarily) ובלי כל יסוד ונמוק צודק. אחרת יאלצו הפקידים להכריז שביתה בחברה הנ"ל. לדרישה זו נתנה ארכא של 24 שעות, אולם עד היום לא נתקבלה כל תשובה, ובאופן כזה הוכרזה השביתה.

(ב) הננו מודיעים בזה כי נשוב לעבודתנו לאחר שהנהלת החברה תמלא את דרישתנו בדבר החזרת הפקידים שפוטרו באופן בלתי חוקי לעבודתם.

(ג) בפטורים שהנהלת החברה מודיעה עליהם אין אנו מכירים ועל מקומות עבודתנו שאנו עובדים בהם זה שנים לא נותר.

אתמול הנשנו הודעה חתומה בידי כל העובדים להנהלת חברת זינגר ביפו-תל-אביב שכלנו, בלי יוצא מן הכלל, מוכנים לחדש את העבודה בחברה, ואין הדבר תלוי, איפוא, כי אם בהנהלת החברה.

ועד העובדים בחברת זינגר יפו - תל-אביב

75

החברה התפתחה מאד בשנים אלה בארץ

בשנת 1920 ארעה תקלה במקום עבודתו והוא חרד כי עומד הוא להיות מפוטר על פי שיחה עם בניו של מאיר שטמפפר ספרו כי שמעו מאביהם כי בסוכנות "זינגר" חסרו מסמכים שהיו קשורים בעיסקה של רכישת מכונות - תפירה.

אברהם הואשם בכך וסבר כי יפוטר.

לאחר מותו התגלו המסמכים.

ואומנם נרשם בעיתון כי קיבל הודעת פיטורין הודעה שהוכחשה על ידי מעסיקיו.

מצבו המעורער ממילא והפחד הנורא מפני העתיד גרם לו ככל הנראה לעשות מעשה נואש.

אברהם שתה רעל .

האם בכל אופן בטעות?

לעולם לא נדע.

אברהם השאיר אחריו אשה דינה וילדים מתגעגעים ארבעה מילדיו קראו לבניהם על שמו.

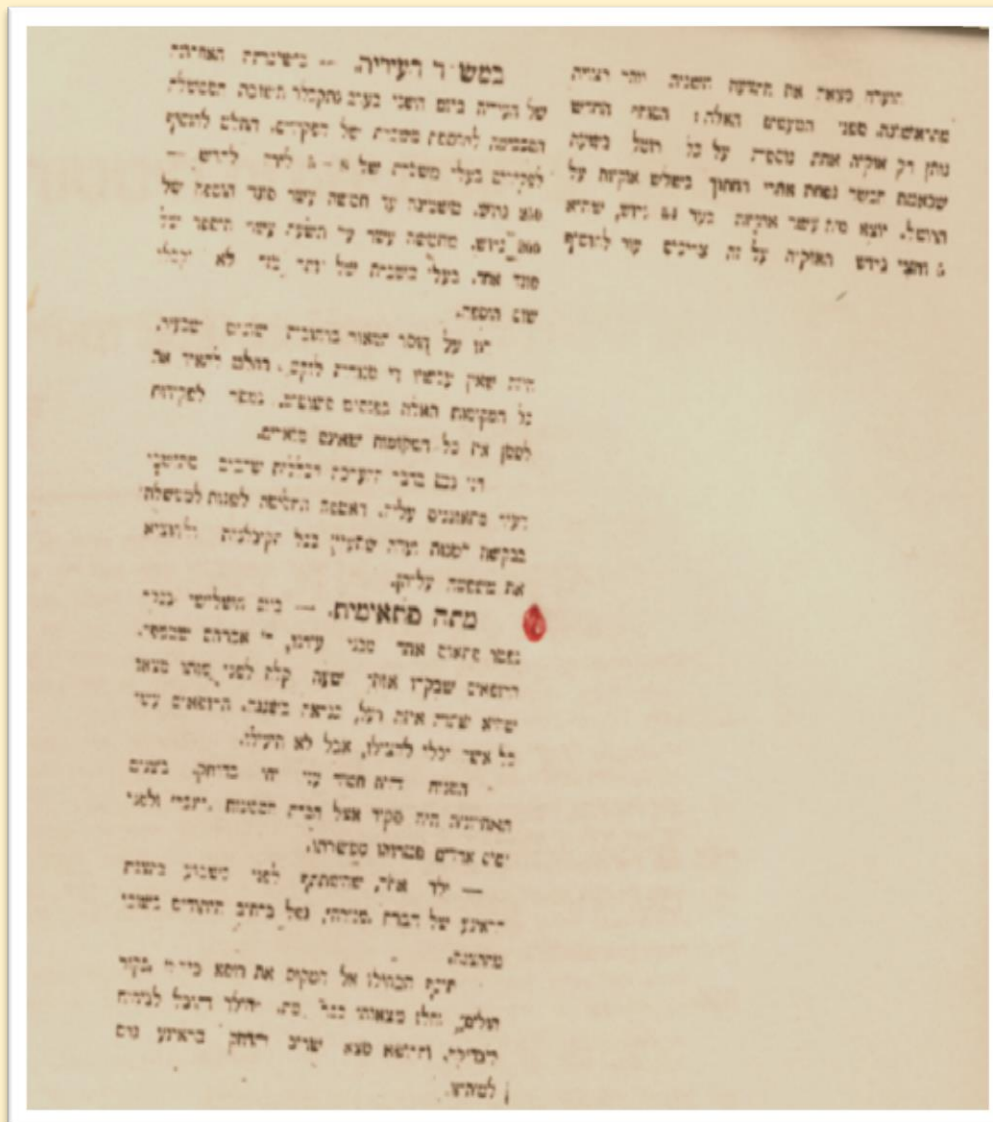
סבא אברהם שמפפר נפטר בשנת 1920 ונטמן בהר-הזיתים , הוא השאיר אחריו אלמנה שהיתה עדיין מטופלת בילדים קטנים, הצעירה ביניהם יהודית הייתה רק בת אחת עשרה שנים.

קברו של אברהם שטמפפר

אברהם נפטר בכ"ב טבת תר"פ .

קברו בבית העלמין האמצעי, איזור 2, חלקה ג'. שורה י"ג, קבר ז'

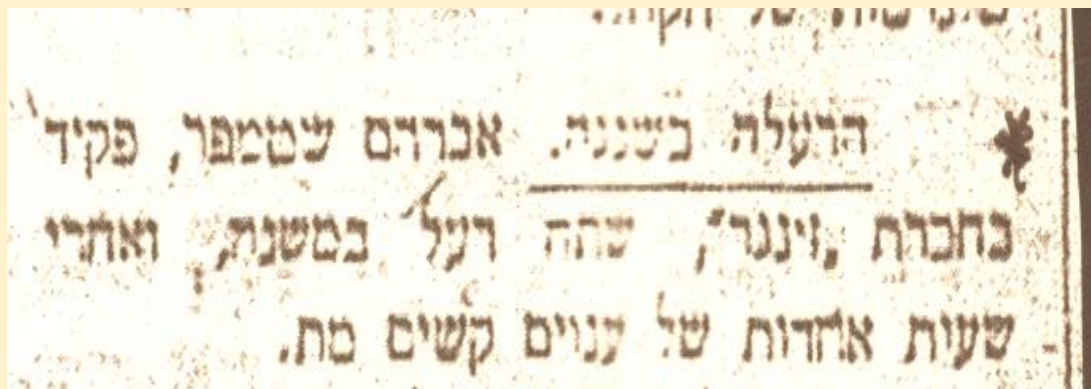
הידיעה בעיתון "דואר היום"

על מותו של אברהם. הודעה נוספת פורסמה גם בעיתון "הארץ".

מיתה פתאומית

ביום השלישי נפטר פתאום אחד מבני עירנו ר' אברהם שטמפפר הרופאים שבקרו אותו שעה קלה לפני מותו מצאו שהוא שתה איזה רעל כנראה בשגגה הם עשו כל אשר יכלו להצילו אבל לא הועילו.

הוא חי בדוחק. בשנים האחרונות היה פקיד בחברת זינגר ולפני ימים אחדים פטרוהו ממשרתו

בעיתון "הארץ" מה-15.1.20 נאמר כי מדובר בתאונה

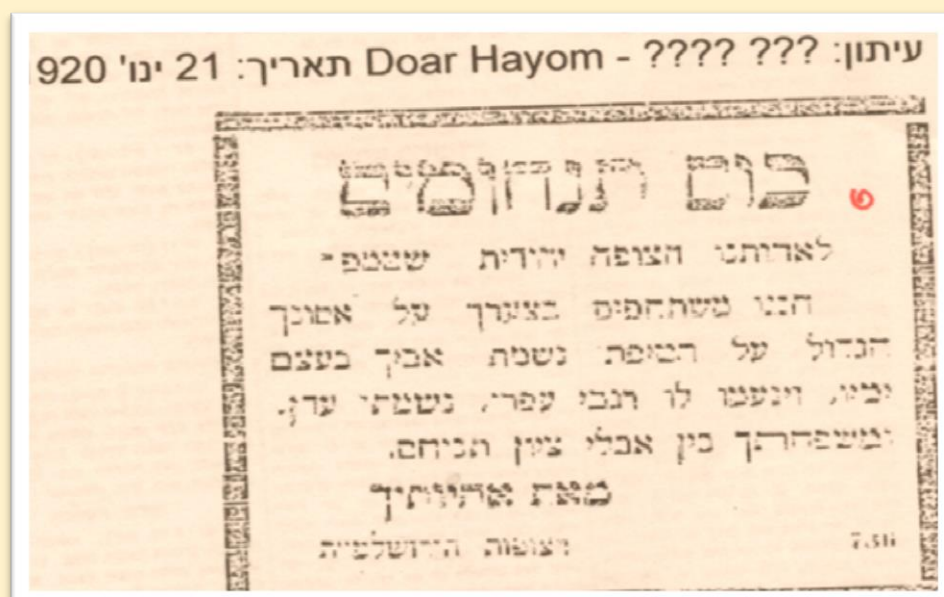
וכי אברהם שטה רעל בשגגה

תיקון טעות – "דואר היום" - 16.1.20

חברת זינגר מודיעה שאברהם שטמפר נשאר במשרתו עד יום מותו.

ככל הנראה איימו עליו בפיטורים עקב בעייה כלשהי הסתבר שהייתה ככל הנראה טעות או אי הבנה אך אברהם נשבר

תנחומים ליהודית שטמפר בעיתון "דואר היום" 21/1/20 מהצופות הירושלמיות לרגל מותו של האב אברהם שטמפר

סבתא דינה נותרה אלמנה אך לא נתנה למצבה לשבור את רוחה או את רוחם של ילדיה.

בנותיה הקטנות היו ילדות ונערות חברותיות, פעילות ושמחות. דינה הייתה פשוטה בהליכותיה- שושנה מספרת כי עד סוף ימיה לא ידעה דינה להחזיק מזלג ביד בנימין אומנם הבטיח לתת לה כמה בישליקים אם תצליח להחזיק ביד ימין סכין ובשמאל מזלג. היא נסתה וניסתה ולא הצליחה. הוא ראה שהיא לא מצליחה אז בכל אופן עשה לה בחינה ונתן לה פרס. היא הייתה אוכלת עם חתיכת לחם ומנגבת את הצלחת עם הלחם.

ילדיה של סבתא דינה אהבו אותה ודאגו לה גם לאחר שנישאו והקימו משפחות, אבל את המרב עשו עבורה רחל ואריה. אריה שומכר היה מהנהגים הראשונים של חברת המקשר בירושלים, הוא עבד על קו 1 שנסע מהעיר לבית חולים הדסה והאוניברסיטה העברית על הר הצופים.

הוא היה אדם יקר עם לב זהב, סבתא דינה גרה בביתם בשכונת "המקשר" משך שנים רבות והם טיפלו בה במסירות וסעדו אותה בנאמנות. רותי ויעל בנותיהם של רחל ואריה, מספרות שביליות שבת וחג ליוו את סבתא דינה לבית-הכנסת בקריית-משה, מכיון שהתקשתה להגיע בכוחות עצמה מפאת זקנתה, וגם בגלל ראייתה הלקויה. היא היתה מתקשטת בבגדי חג ששמרה במיוחד למטרה זו: שמלה לבנה עם נקודות כחולות, סינר תחרה לבן וצעף (שאל) לבן. בבית לאחר התפילה היה אריה חתנה מקדש על היין לכבודה ועורך קבלת שבת מסורתית, למרות שהמשפחה הייתה חילונית. הודות לסבתא דינה למדו ילדי המשפחה רותי, יעל ונתן להעריך ולכבד את המסורת היהודית.

אי אפשר לדבר על סבתא דינה מבלי להזכיר את קופסת הטבק שלה, שהיתה מונחת בכיס שמלתה, ומדי פעם היתה פותחת אותה, נוטלת קמצוץ בין האגודל לאצבע, ומגישה אותו לנחירה, שואפת שאיפה עמוקה ומתמכרת לריח המיוחד הזה, כאשר אני נזכרת בסבתא דינה, עולה באפי ריחו החריף של הטבק שלה.

בתקופת מלחמת העצמאות בזמן המצור על ירושלים כאשר הפגזים שנורו מכיוון נבי-סמואל ומר-אליאס התעופפו מעל הבית, עמדה סבתא בגבורה ולא התלוננה והשתדלה לא להכביד על אף אחד. היה מחסור במזון, ומים היו במשורה, לא היה מקלט בבית, הניחו את מיטתה מתחת למדרגות ומילאו שקים בחול והניחו אותם בפתח הכניסה לחדר המדרגות. לאחר תום הקרבות כאשר פינו את שקי החול, מצאו בתוכם כמות רבה של רסיסים, המצב היה קשה שבעתיים עבור אישה זקנה כבת שמונים. הלגיון הירדני חלש על הכביש לירושלים הנצורה ממשטרת לטרון,

התנהלו קרבות קשים כדי לסלק אותם משם, אבל ללא הצלחה יתרה, והוחלט לפרוץ בינתיים דרך חלופית הידועה כ"דרך-בורמה" אשר באמצעותה ניצלה העיר מרעב וכניעה בשל המחסור במזון, בנשק ובתחמושת.

עם פריצת המצור על ירושלים על-ידי חיילי הפלמ"ח, ופתיחת "דרך-בורמה", העביר דודי אריה שומכר שהיה נהג "המקשר" את סבתא דינה באוטובוס שלו שהוריד חיילים לשפלה ושהיה מהראשונים שעברו בדרך זו, והביא אותה אלינו, ובגילה הקשיש צלחה דרך חתחתים זו בגבורה.

סבתא דינה היתה מעורה בכל ההתרחשויות שקרו בארץ, היא העריצה את בן-גוריון, ואני זוכרת כאשר נפטר נשיא המדינה הראשון הפרופסור חיים וויצמן, ישבה ליד מקלט הרדיו והקשיבה למהלך ההלוויה ששודרה ועיניה זלגו דמעות. דינה זכתה לראות את הקיסר וילהלם בשער יפו בלכתה מבית הוריה בעיר העתיקה לבתי אונגרן.

סבתא דינה אהבה מאד להקשיב לשידורי הרדיו בשפת היידיש, והתעניינה בכל הנאמר שם.

כאשר השמיעו מוזיקה ברדיו, הייתה רוקעת ברגליה לקצב המנגינה דינה אהבה מוזיקה והיה לה גם כשרון לשפות על פי שיחה עם אברהם אצילי ידעה ערבית וגם הבינה כנראה לדינו הייתה שרה לאברהם שירי ערש בלדינו.

דינה ובנותיה (מצד ימין רבקה) בכניסה לדירתה בבתי אונגרן

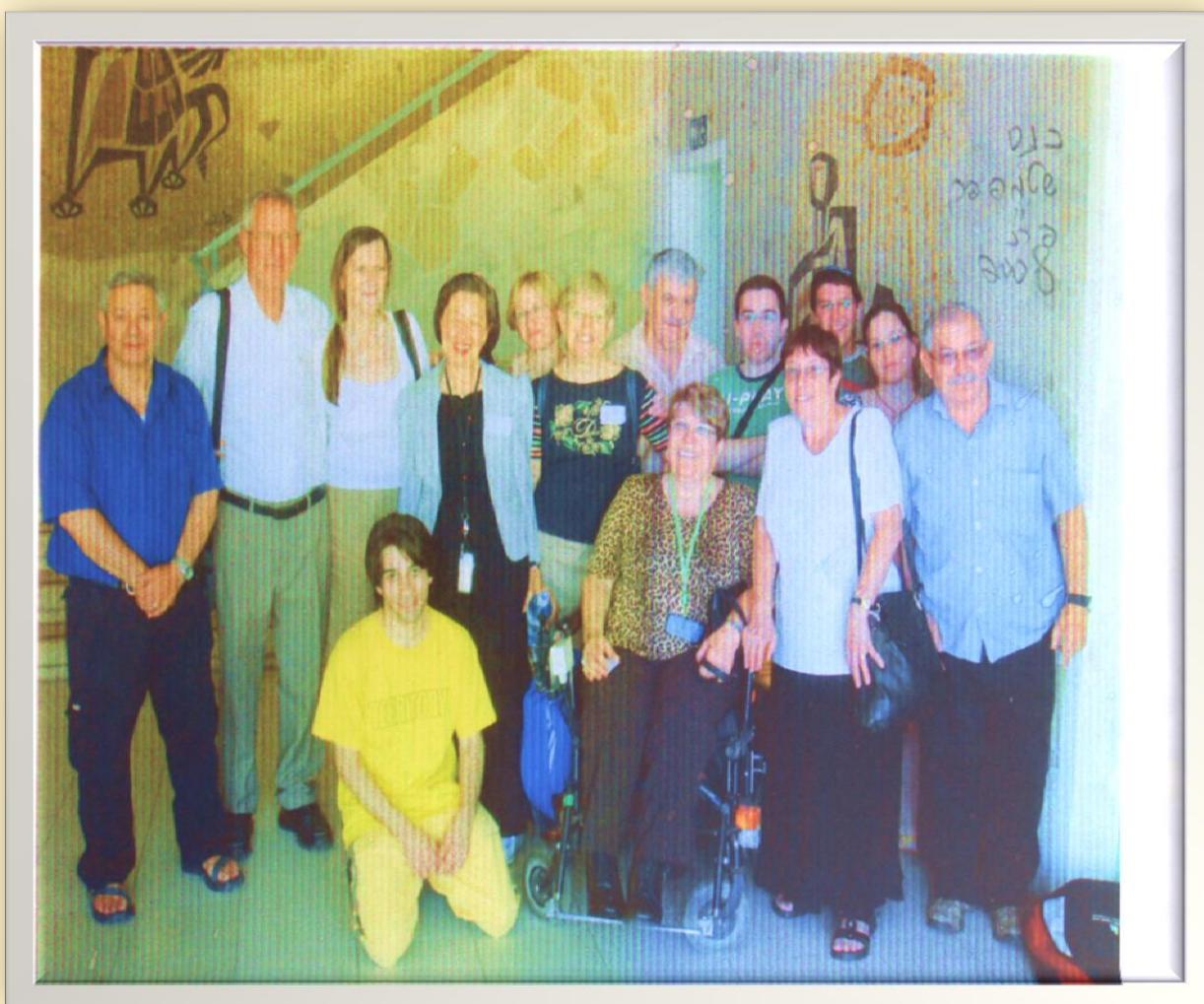
את התמונה שלח לנו יעקב וייסברג נכד אחותה-חנה

סבתא דינה האריכה ימים, היא נפטרה בשנת 1952 בגיל 82 .
שלושה שבועות אחר פטירתה נולדה לה נכדה שנקראה על שמה-דינה.
הסבתא דינה זכתה לראות בהקמת מדינת ישראל, אבל ירושלים כבר
היתה מחולקת, ונמנע מהמשפחה לטמון אותה לצדו של בעל
נעוריה האהוב ר' אברהם שטמפפר שהיה קבור בהר הזיתים והיא נטמנה בהר-
המנוחות בגבעת שאול.
**קברה נכרה בגוש א' חלקה ד' שורה ד' קבר מס' 8 . הגוש נמצא ליד המבנה
של מציבות אליהו (פניה ימינה ומדרגות שמאלה).**

בתנו תמר היא דור חמישי לדינה.
כאשר למדה באוניברסיטה החליטה לשכור חדר בדירת סטודנטים ובקשה
ממיכה להגיע לדירה ולחתום לה כערב .
כשהגיע לשם מיכה -נדהם,

תמר בחרה לגור בדירה ב"שיכון המקשר" באותה הכניסה ובדיוק מתחת לדירה
בה התגוררה דינה (בביתם של בני משפחת שומכר).
האם מדובר במקריות או שמא חשה תמר קשר למקום ונמשכה למקום בו
התגוררה סבתה של פנינה?.

ב. ילדי אברהם ודינה - הקדמה

בכנס בפתח תקווה - שנת 2008 - אחדים מצאצי אברהם ודינה.

נכדי וניני חנה, שלמה ומאיר.

מתוך ספר הכולל (בתי אונגרן ירושלים) משפחת אברהם שטמפפר. בין
היתר רשומים הילדים ותאריכי הולדתם- הילדים: חנה 1885, שלמה
1891, רבקה 1894, אסתר 1895, מאיר 1890, רחל 1904, יהודית 1908

שני בנים וחמש בנות נולדו לדינה ואברהם שטמפפר.

התמורות שעברו על הישוב בארץ והשינויים המהירים גרמו להבדלים גדולים בין האחיות ודרכי גידולן וחינוכם.

גם על אברהם האב באו תהפוכות גדולות וניסיונותיו להתגבר ולהיחלץ ממצבו הקשה הביאו לשינויים גדולים גם אצלו.

הבן הבכור שלמה והבן הצעיר מאיר למדו בישיבות אך מצאו דרכם במהירות לעולם העבודה.

שלמה למד והפך לרוקח ומאיר התמחה בעבודות חקלאיות תחילה בפתח תקווה ואחר כך בחדרה. חנה הבת הגדולה נישאה צעירה ולא למדה כלל.

אסתר ורבקה למדו בהסתר בבית.

אברהם שכר שני מורים שהגיעו לבית המשפחה בערבים כדי שאף אחד בשכונה לא יבחין בהם, אחד לימד את הבנות עברית וחשבון, והשני לימד אותן אנגלית. אסור היה לדבר בשכונה בשפה העברית, כי זוהי שפת הקודש ומשמשת אך ורק לתפילה וללימוד תורה, שפת הדיבור בין הילדים הייתה ביידיש.

שתי הבנות הצעירות, רחל ויהודית, למדו בבתי ספר מסודרים והיו אפילו פעילות בתנועות נוער.

מהפכה של ממש לעומת הבנות הגדולות יותר ובמיוחד לעומת הבת הבכורה חנה.

לא פשוט היה התהליך, אברהם שטמפפר העדיף שבנותיו תלמדנה בבית - הספר, אבל הוא ידע שאם הוא ישלח אותן לשם, יטילו עליו מנהיגי השכונה חרם, מה שהוא לא יכול היה להרשות לעצמו מבחינה חברתית וכלכלית. אסתר, הבוגרת מבין הבנות הצעירות של המשפחה, וכנראה גם נועזת, לקחה את שתי אחיותיה הקטנות רחל ויהודית בידיהן ורשמה אותן לבית הספר בירושלים, היא לא אמרה דבר להורים, אף לא לאבא, כי ידעה שמוטב שהאב לא ידע, שאם במקרה ייתפסו הילדות על-ידי משמרות הצניעות, הוא יוכל לטעון שלא ידע על כך דבר, וכאשר נודע לסבא אברהם שבנותיו לומדות בבית - הספר, עשה עצמו כלא יודע אבל בתוך ליבו היה מרוצה מאד, תחילה למדו שלוש הבנות בבית"ס "עזרא" שנוסד על-ידי חברה מגרמניה שפתחה שלושה בתי-ספר לילדים יהודים בירושלים, ביפו ובחיפה. שפת הלימוד והדיבור בבית"ס הייתה גרמנית, הבנות השאירו את ילקוטי הספרים אצל קרובי משפחה שגרו בעיר מחוץ לשכונה, וגם הקפידו על תלבושת צנועה כאשר הן חוזרות הביתה לשכונה מבית-הספר. הן למדו שם כשלוש שנים, אחר-כך פרצה בירושלים "מלחמת-השפות", קם "גדוד מגיני השפה" ששלח פעילים צעירים לרחובות העיר ולמוסדות, והם העירו לכל יהודי שדיבר יידיש או שפה זרה אחרת והורו לו

בנחרצות: עברי דבר עברית! כמובן שגם סבא אברהם הסכים עם הרעיון הזה ואמר: אם יש בית -ספר עברי, הילדות שלנו תלמדנה בבית-ספר עברי! ואז הן עברו ללמוד בביה"ס "למל" ששפת הדיבור הייתה בעברית. משם עברה יהודית שהייתה תלמידה מצטיינת לביה"ס "מיס-לנדאו" (אוולינה דה רוטשילד) ששפת הלימוד הייתה באנגלית. יהודית שלטה בשפות: אנגלית, גרמנית, צרפתית וערבית.

בספרו "תמול שלשום" לוקח "עגנון" את אחד מגבורי הספר – הכלב "בלק",

ומביא אותו אל חצר בית הספר אוילינה דה רוטשילד, ולהלן תיאורו: "ראה כמה תינוקות: מהן אשכנזיות, מהן בוכריות, מהן גורזיות, מהן חלביות, מהן מדיות, מהן ספרדיות, מהן פרסיות, מהן תימניות, מהן משאר כל העדות שבירושלים, וכולן לבושות שמלות כחולות, וכולן מעוותות פניהן ומעקמות את פיהן, וקולות שונים ומשונים יוצאים מהן. הכיר שהן משיחות בלשון של אומות, של איזו אומה לא הכיר, אף על פי שהיה יודע שבעים לשון כרוב כלבי ירושלים; שעדין לא הייתה לשונה של אותה אומה מהלכת בארץ. אלא מאחר שבית ספר היה, ומיסודם של אחינו בני ישראל מאנגליה היה, הבין דבר מתוך דבר שאותה לשון אנגלית היא. חייך לו בין שיניו ודיבר אל עצמו, בנות ישראל דעתניות הן, וכשם שלמדו אחיהן לשונם של כל ישראל חברים (צרפתית), ולשונה של חברת עזרה (גרמנית), כך ילמדו הן לשון זאת."

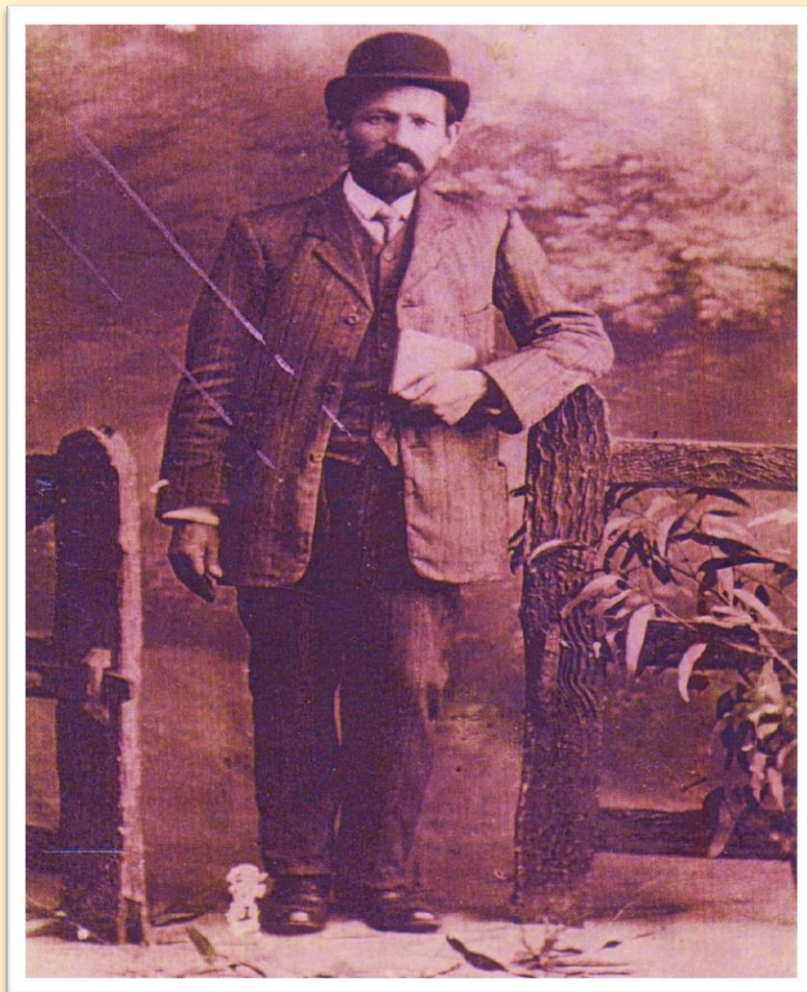
כאמור שכן בית הספר בבניין "מחניים". היה זה עד שנת 1911. באותה שנה ביקשה מיס לנדאו להרחיב את מבנה בית מחניים, וכשלא עלה הדבר בידה, עבר בית הספר לארמון החבשי, הלא הוא בנין רשות השידור שבצומת הרחובות מליסנדה וסנט פול של אז, או בלשון ימינו: הלני המלכה פינת שבטי ישראל. בבניין זה שכן בית הספר במשך כ- 20 שנה, עד 1930. בשנה זו חזר המוסד לבית מחניים שעבר שיפוצים רציניים והיה מוכן לתפקידו.

כאן למדו בנותיו הקטנות של אברהם - ביה"ס אוולינה דה רוטשילד"

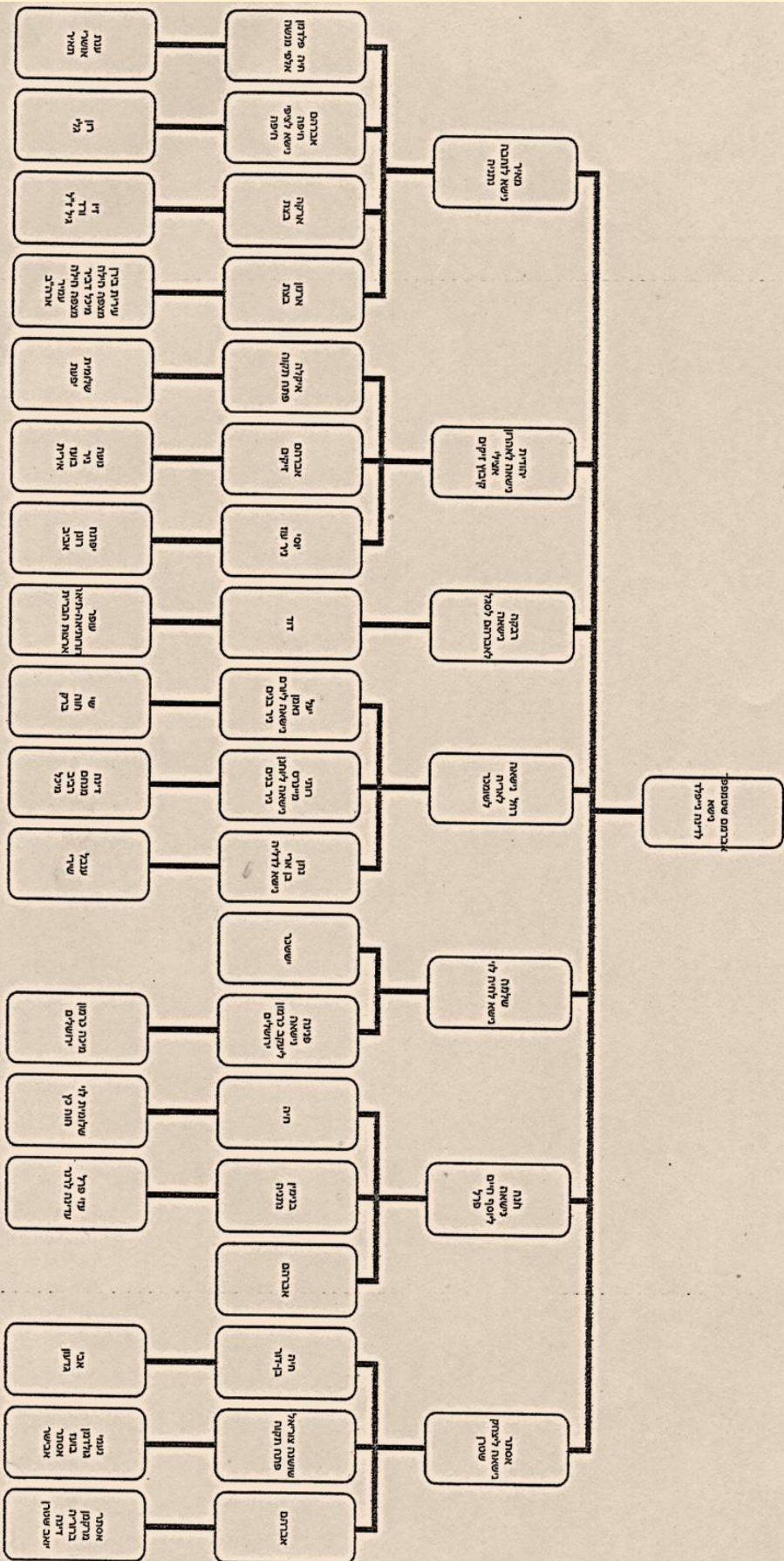
בשנים אלה שכן ביה"ס בבניין זה אשר שמש אחר כך משך שנים רבות בניין רשות השידור

לאחר פטירתו של אברהם נותרה דינה עם חמישה ילדים שלא היו עדיין
נשואים אך נחושים מאד ונאמנים מאד לאחיהם ואחיותיהם.
כל אחד בדרכו טיפח את משפחתו למרות קשיים וטרגדיות .
משפחה אוהבת מסורה ומיוחדת.

אברהם שטמפפר

200

ג. ילדי אברהם ודינה (חנה,שלמה,רבקה,אסתר,מאיר,רחל,יהודית)

חנה בתם הבכורה של דינה ואברהם שטמפפר

הבת הבכורה חנקה ובעלה יוסף חיים פרל, נישאו בירושלים והתגוררו בתקופת נשואיהם הראשונה בבתי אונג'רן הם בקומה א' ורבקה בקומה ב'.

חנה קבלה ככל הנראה בירושה את דירתם של בנימין ויטול שטמפפר זאת צוטה ייטל בצוואתה.

לאחר מכן עברו לחדרה ויוסף חיים עבד כחזן ומנקר במושבה.

המתיישבים הראשונים בחדרה הגיעו מהערים ריגה, וילנה וקובנא שבליטה ובלטביה, תחילה גרו בחאן שהיום הוא משמש כאתר מורשת היסטורית של ההתיישבות במקום. המתיישבים סבלו מתנאים קשים בשל הביצות, ורבים מביניהם גם צעירים וילדים קטנים מתו ממלריה. נוסף לזאת סבלו מהתקפות רצחניות של ערביי הסביבה, במאורעות שנת תרפ"א בשעת ההתנפלות ריכזו את התושבים בבית שניאורסון כדי להגן עליהם והוחלט להפקיר את הרכוש.

חנקה היתה איכרה שטיפלה במשפחתה ובמשק ביתה, היא הובילה פחי מים על החמור, אפתה לחם בטאבון, השקתה את הפרדס, טיפלה בלול התרנגולות, ועבדה מאור ראשון ועד אור אחרון, ובליילה נפלה על משכבה עייפה עד מוות. יוסף חיים עבד כ"מנקר" ודאג לכשרות הבשר במושבה, היה לו קול ערב מאד ושימש גם כחזן בבית הכנסת, ילדיהם היו בנימין, אברהם וחיה.

מאז שמלאו לשושנה -בתה של אסתר- שמונה שנים, נהגה אמה לשלוח אותה כל שנה בחופש הגדול לחדרה כדי לסייע לדודתה בעבודות הבית במשך כל תקופת החופש הגדול.

דינה ובתה הבכורה חנה פרל

[illegible]

יוסף חיים פרל מתאר את מצב המגורים הקשה של משפחתו בחדרה ומבקש סיוע-1927

מספר	שמותיהם	גיל	נפשות
2	בן יוסף חיים פערל		
1	8 (ילד בן) מרדכי משה		
3	38 יוסף יוסף		
1	8 בן יוסף יוסף		
4	40 משה משה		
	4 משה משה		
	5 משה משה		
	3 משה משה		
	53 משה משה		
	2 משה משה		
	55 משה משה		
	9 (משה משה) משה משה		
	63 משה משה		
	2 משה משה		
1/6	65 משה משה		
1	8 משה משה		
1/5	23 משה משה		
2/3	10 משה משה		
1	14 משה משה		
1/4	47 משה משה		
1/4	8 משה משה		
	55 משה משה		
	2 משה משה		
	5 משה משה		
1	8 משה משה		
5	65 משה משה		
5	8 משה משה		
	57 משה משה		
	2 משה משה		
	57 משה משה		
	2 משה משה		
1	61 משה משה		
21	12 משה משה		
	49 משה משה		
5	72 משה משה		
	2 משה משה		
	74 משה משה		

מתוך ספר הכולל בתי - אונגרן משפחת חנה ויוסף חיים פרל

בדף זה רשומים כל ילדיהם של חנה ויוסף חיים, עקב טעות לא רשומה פטירתה של יהודית וכן לא לידתה של חיה כנראה שאפילו פקידי הכולל התבלבלו מכובד האסונות שנחתו על משפחה זו.

המדעים הוא שלמרות כל שעבר עליהם לא נכנעו בני הזוג והמשיכו לעבוד, לטפל ולהעניק עד הרגע האחרון.

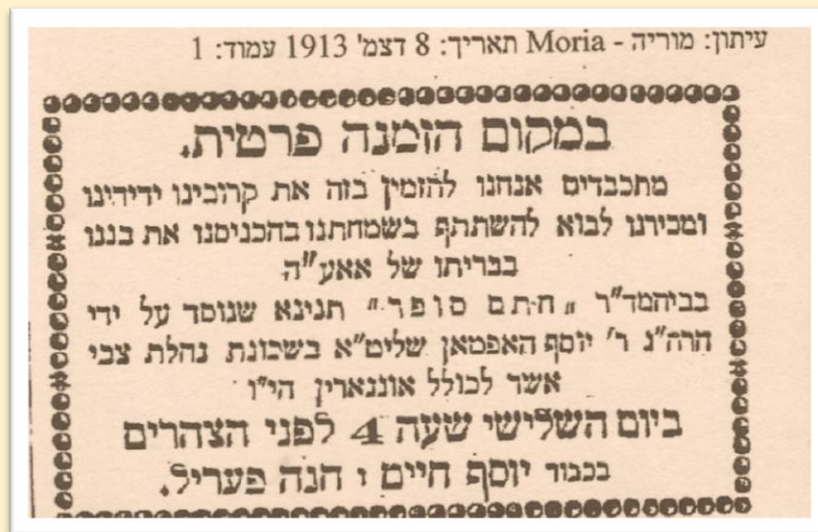
**ילדיהם הראשונים של חנקה ויוסף חיים פרל - יצחק ישראל שנולד ב-1908
ונפטר ב-1916, בנימין אנשיל שנולד ב-1910, משה גרשון שנולד
ב-1913, ועזריאל שנולד ב-1916, שני הילדים האחרונים נפטרו בהונגריה
לשם נסעה חנקה עם הילדים כדי להביא משם את חמותה ובינתיים נתקעה
שם בגלל המלחמה ולא יכולה הייתה לחזור.**

**הילדים סבלו חרפת רעב ושני הקטנים לא הצליחו לשרוד רק בנימין נשאר
בחיים ועימו חזרה חנה ארצה.**

**לאחר שחזרה ילדה את אברהם בשנת 1921, את יהודית שנולדה ב-1926
ונפטרה בגיל עשרה חודשים (טו' תמוז תרפ"ו) ואחר כך את חיה.
גם אברהם וגם חיה נולדו חולים ומתו בצעירותם..**

**חיה הותירה אחריה שתי בנות קטנות ובעל.
הסבא והסבתא חנה ויוסף חיים אמצו וגדלו את הבנות הקטנות עד
לפטירתם.**

מכל ילדיהם האריך ימים בן אחד בלבד - בנימין - שזכה לראות גם נכדים.

ההודעה על לידתו של משה גרשון.

משה גרשון ועזריאל שנולד ב-1916 נפטרו ונקברו בהונגריה לשם נסעה חנקה כדי להביא לארץ את חמותה.

חנה עם שלושת הילדים איתם נסעה להונגריה היא חזרה עם בנימין בלבד (הילד החובש מגבעת משמאל)

חנה נסעה עם שלושה ילדים וחזרה עם ילד אחד-בנימין.

יוסף חיים פרל

לאחר שנים נפלה על המשפחה טרגדיה קשה נוספת - חיה הבת הצעירה
נולדה חולה אך התמודדה עם מחלתה נישאה וילדה שתי בנות מתוקות
שלומית וחיה.

בעלה של חיה –ברוך ורנאי-נפצע במלחמת העולם השנייה במדבר המערבי
ואיבד את עינו ושלוש מאצבעות ידיו.

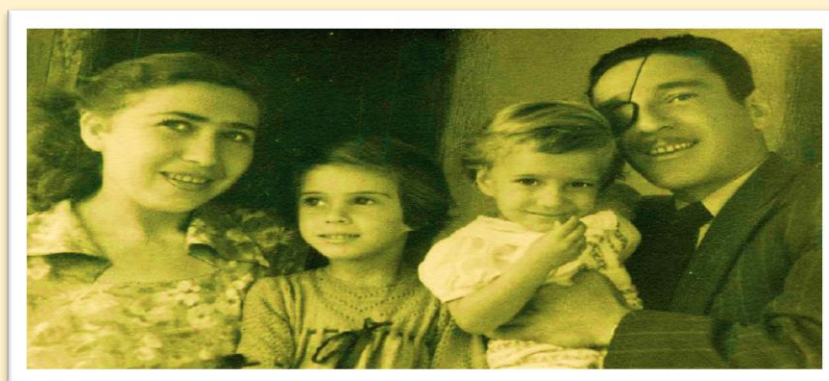
חנה ויוסף -חיים, הסבא והסבתא -עברו לנתניה כדי להתגורר ליד הבת הם
חסלו את המשק בחדרה ורכשו בית בנתניה אך האסון רדף אחריהם וחיה
נפטרה.

לאחר פטירת אשתו התגורר ורנאי בבית משפחת מאיר שטמפפר עד שנישא
שוב.

שתי הבנות גודלו באהבה ובמסירות על ידי הסבתא והסבא חנה ויוסף חיים,
עד לפטירתם,

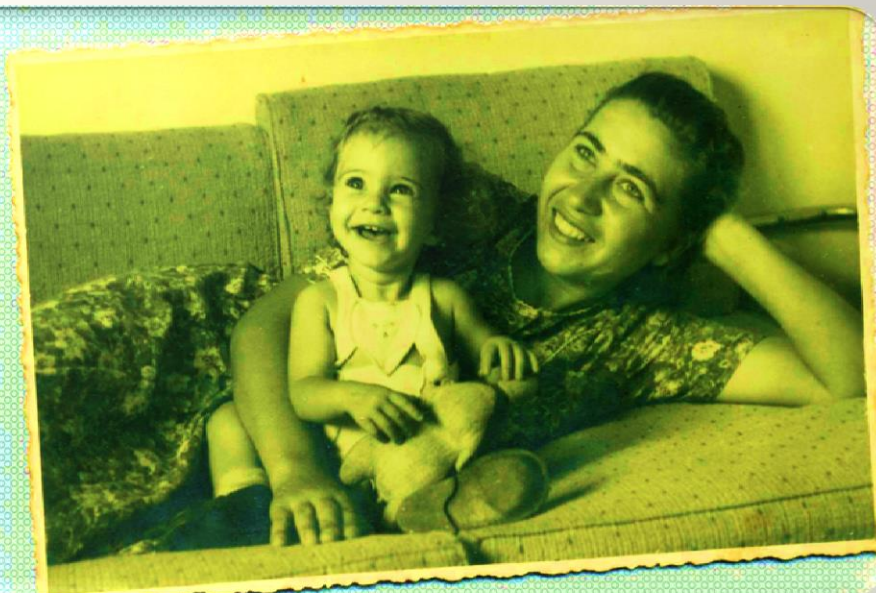
חברו של ורנאי- נכה המלחמה- מנסה להשתדל עבורו.
למטה, ורנאי, חיה ושתי הבנות

MEMO 7.8.1946

אלה חיה, ומה
בת שנה!
אני חוק!

בבית התיכון,
מח' ינואר - האו" 55
חוק, אחותי הקטנה

MEMO הבר שני,

גיל 4 שנה וסוף
י"מ, אסתר חנה,
בתי (א"י)
הבית הגדול, אהל
הבית הגדול בארבע
מח' ינואר - האו" 55
היית איתי בן אבי

שלומית, בתה של חיה, שלחה תמונות ילדות שלה ושל אחותה חווה עם
הסברים בכתב ידה

אברהם- בנם החולה של חנה ויוסף חיים בחור עם לב של זהב שכולם אהבו אותו נפטר אף הוא בגיל צעיר

13.3.1932 עיתון "דבר".

הודעה על נישואיו של בנימין עם מרים מלק.

הבן היחיד של חנה ויוסף חיים פרל שזכה לראות גם נכדים

בנימין ומרים פרל ביום נישואיהם

בנימין , מרים , וילדיהם עדינה ועזי

עדינה, בתה הבכורה מיכל, יוסי, בתיה, תמר, עומר וישי -נתניה

פנינה ובן דודה האהוב בנימין בנה של חנה

יוסף חיים חנקה ונכדים

**פנינה (רביעית מימין) עם משפחתה של חנה . ראשון מימין: יוסף חיים
אחריו שלומית בתה של חיה, אחריה חנה**

קברי בני משפחת פרל

שלמה וחיה שטמפפר לבית לוי-הוריה של פנינה

**שלמה שטמפפר (1891-1947) בן אברהם נולד בירושלים
נפטר באוסטרליה**

בגיל צעיר נשא לאישה את חיה לבית לוי-בת למשפחה ותיקה בירושלים –דור חמישי לר' גבריאל שטוקלייסקובר - אשר הגיע ארצה עם ראשוני תלמידיו של הגאון מוילנה בראשית המאה ה-19. רבים מצאצאיו של ר' גבריאל עסקו ברוקחות-בני מש' גבריאלוביץ שנקראו על שמו וכן וולוול-זאב וולף ירושלימסקי ובני אחותו של וולוול-מוטקה אפטייקר-לוי ור' פישל לוי. שלמה שטמפפר למד הרוקחות משני גיסיו-פישל ומרדכי לוי. שלמה עבד אז אצל מוטקה והשתלם אצלו. ילדיו של מוטקה נקשרו אליו מאד. בשנת 1918 נחת אוירון ראשון בארץ ישראל שלמה לקח את כל ילדי המשפחה לחזות בפלא.אסתר –בתו של מוטקה-זכרה שהיא הייתה עייפה ועל כן שלויימקה לקח אותה על הידיים. היא זכרה גם שפעם בטיול שנתי הגיעו לחדרה והוא לקח אותה על עגלה לראות את יער חדרה.

כיאה לבני משפחת שטמפפר שפרצו את החומות והשתלבו בסביבה חקלאית-מצא שלמה עבודה בשנת 1920-כרוקח-חובש במושבה חדרה את מקצוע הרוקחות למד משני גיסיו: פישל ומרדכי לוי. שם, בחדרה, "אכולת הקדחת" עמד לשרות הקהל החדרתי והסביבה. הוא הגיש עזרה רפואית בלי יוצא מן הכלל ובלי הבדל דת וקהילה, בשעות היום והלילה, בשבתות ובחגים במענה לבני הישוב היהודי וכן לערבים שהועסקו אצל היהודים. הוא הכין תרופות גם לתושבי קבוצות גן-שמואל, כרכור, חפצי-בה וכן ליתומי בלקינד. העבודה כללה גם הגשת עזרה רפואית והכנת תרופות לבהמות בעת הצורך. במכתבים אותם כתב לוועד המושבה חדרה, ובתשובות שקיבל (המכתבים אותרו בארכיון מוזיאון הח'אן חדרה)-מתוארים תנאי העבודה הקשים. שלמה שטמפפר, עצמו, חלה בקדחת הצהובה. **יששכר ופנינה ילדיהם של שלמה שטמפפר וחיה לבית לוי אחותם של הרוקחים פישל ומוטקה לוי**

יששכר קרוי על שם אביהם של חיה, פישל ומוטל-יששכר בער. למעשה גם פנינה קרויה על שמו פנינה=פרל=בערל התמונה צולמה בחדרה

מן המסמכים עולה, בנוסף, כי ועד המושבה התנגד לכך כי "יתומי בלקינד", חברי קופת החולים ו"הפועל המזרחי" – אשר לא היה באפשרותם לשלם-יקבלו תרופות בהקפה. שלמה שטמפפר איום על ידי הוועד שלא ימשיך לגלות רוחב לב ולספק תרופות ללא תשלום לנזקקים.

גם תושביה התימנים של שכונת "נחליאל" אשר חיו במצוקה גדולה – נדרשו על ידי ועד המושבה לעמוד בדרישת התשלומים בבואם אל בית המרקחת. באופן אישי סרב ועד המושבה לשלם את סכום המשכורת שלטענת שטמפפר סוכם עליו מלכתחילה (שולמו לו תשע לירות ולא שתיים עשרה שלטענתו הובטחו לו).

תרפ"ב תרפ"ג

שלמה שטמפפר מתבקש לתאם עם הוועד קניות לבית המרקחת.

ט' חשון תרפ"ד

מהיום והלאה אל תתן שום רפואות באשראי לא לקופת חוץ ולא על חשבון מוסד היתומים של מר בלקינד ותמציא לנו חשבון מה שמגיע מהם עד היום לבית המרקחת.

ט"ז טבת תרפ"ד

הוועד מתלונן כי שלמה שטמפפר נותן אשראי ללא גבול לקוני התרופות בבית המרקחת. הוועד אוסר לתת תרופות בהקפה מטיף את האחריות על שטמפפר.

א' באב תרפ"ד

לכבוד מר שטמפפר

הננו מתכבדים לבקש שלא למסור למי שהוא רפואות של ועד המושבה על חשבון משכורתך אם יהיה לך דרך שלא למי שהוא על חשבון הוועד עליך לקבל פקודה מאת הוועד.

תרפ"ד-תרפ"ה

הוועד מודיע ללמה שטמפפר כי על פי ההסכם בינו לבין הדסה עליו לתת תרופות לחברי הפועל המזרחי על חשבון קופת חולים של המזרחי למשך חודש אחד. בסוף החודש עליו להמציא לוועד חשבון של כל התרופות שנלקחו חתום על ידי בא כוח הפועל המזרחי.

תרפ"ד-תרפ"ה

שלמה שטמפפר מתבקש לא למכור תרופות לחיילים בכסף לבית המרקחת עד שילמנו את חובותיהם.

שלמה שטמפפר אשר התחנך אצל בני משפחתו אנשי החסד לא היה רגיל לשיטה זו של עבודה.

בהיותה ילדה-שברה פנינה סמסונוב את היד ועל גבי החמור שהיה האמבולנס

**בית הספר "אחד העם" בחדרה שנחנך בשנת 1922-
ילדי שלמה שטמפפר למדו בו.**

של אותם הימים- ואשר היה נהוג בידי ערביה-הוחשה לבית המרקחת. בבית המרקחת מתחו הרופא והרוקח את ידה. גבס לא היה באותם הימים וכך התהלכה משך חודשים עם יד קשורה לצוואר. פנינה זוכרת בנין קטן בן שני חדרים בו ישבו הרופא והרוקח.

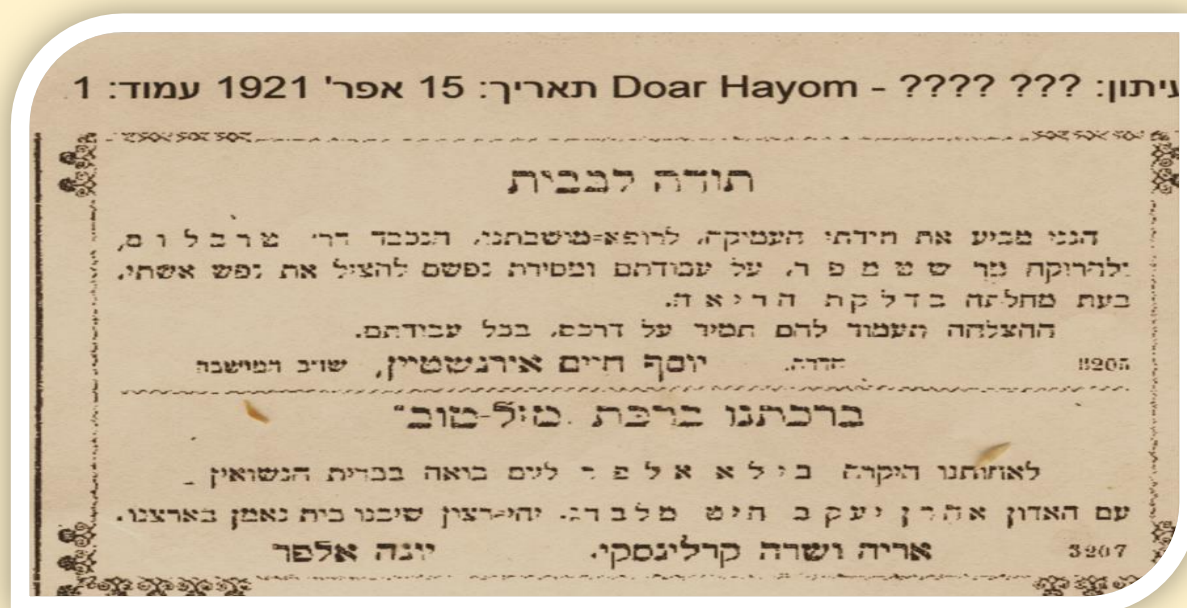
**בית המרקחת בחדרה שמש אחר כך כסניף של "קופת חולים עממית".
בבית המרקחת היו ארונות זכוכית ודלפק ארוך.**

פנינה סמסונוב הקשישה, בת המושבה-זוכרת את הרוקח שלמה שטמפפר ואת עבודתו לצדו של הרופא ד"ר טרבלוס. שליטתו הטובה של הרוקח שלמה שטמפפר בשפה העברית זכורה לה גם כן.

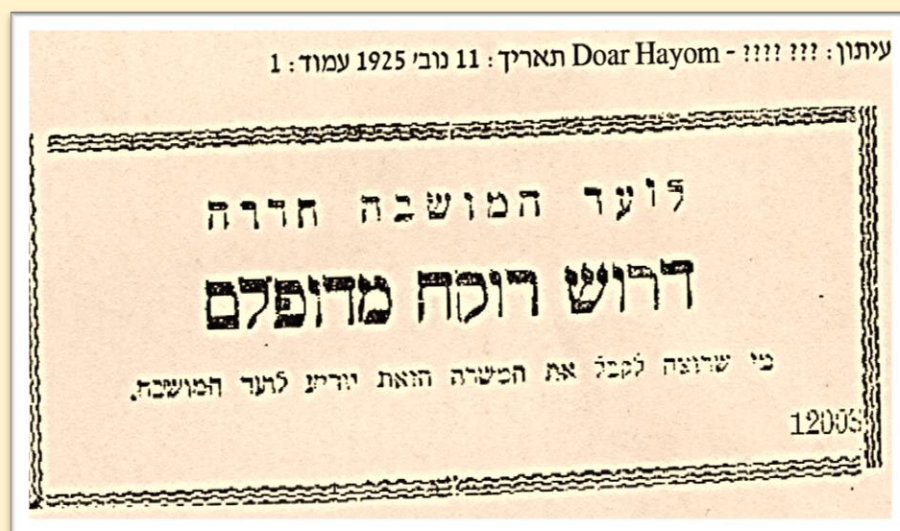
בתה של אחות אחרת (ינטה אורלנסקי) נישאה לבן משפחתנו -אליעזר דן
סלונים
רבים מבני משפחות אורלנסקי וסלונים נרצחו במאורעות שנת תרפ"ט בחברון.
גם מצד מש' שטמפפר נקשרו קשרי נישואין קרובים עם משפחה זו

ישראל בלקינד מייסד תנועת ביל"ו הביא לארץ יתומים מן הפרעות
באוקראינה לדאג להם למסגרות חינוך בתקופה בה התגורר שלמה
שטמפפר בחדרה למדו שם גם קבוצה מילדים אילו ושלמה טיפל בהם ללא
תמורה ועורר את חמת הועד.

תודות מיוסף חיים אורנשטיין תושב חדרה לרופא ד"ר טרבלוס ולרוקח מר שטמפר על מסירותם ועבודתם להציל את נפש אשתו שחלתה בדלקת הריאות- 1921

זהו השבר הגדול שהרס את המשפחה. השלטונות דרשו תעודות ולשלמה שטמפר לא היו.

עבודתו הופסקה והוועד פרסם הודעה כי מבוקש רוקח מדופלם למושבה .

שלמה נסע לאוסטרליה לאחר שנת 1930 לאחר שניסה להשיג עבודה בירושלים. לפני כן ניסה לעבוד בחקלאות (רפת)אך לא הצליחו להשתלב בעבודה זו.

שׁוֹשׁ זֹכֶרֶת כִּי כֹאשֶׁר הִיִּיתָה בָּאָה לִבְקֹר אֶת הַדּוּדָה רִבְקָה בְּבֵתִי אוֹנֵגְרִין
בְּתִקּוּפַת מִלְחַמַת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה הִיִּיתָה מִבְקֶשֶׁת מִמֶּנָּה רִבְקָה לִלְכֹת לְדוֹאֵר
וּלְשִׁלּוֹחַ מִכְתָּבִים עֲבוּר שְׁלֵמָה.
שׁוֹשְׁנָה צוּרִיָּאל מִסְפֶּרֶת כִּי לְדַבְרִי אִמָּה אֶסְתֵּר הַסְפִּיק שְׁלֵמָה לְהַזְרִיק לְשׁוֹשׁ
זְרִיקָה כִּלְשָׁהי -אוֹלִי אֲבַעְבוּעוֹת.

ד' אדר תרפ"ה

**הוֹצֵד מוֹדִיעַ לְרוֹקַח שְׁלֵמָה שְׁטֵמֶפֶר כִּי בֵּסֶף הַדְרִישׁוֹת
הַנִּמְצָאוֹת וְהַתְּכַוֵּנוֹת מִצֵּד מַח' הַבְּרִיאוֹת בְּדִבְרֵי רוֹקַח מְדוּפָּאָם
בְּהַתְּאָם לְהַחֲלִיט הוֹצֵד נִשְׁאָרָה לוֹ רַק חוֹדֶשׁ יָמִים לְשִׁרְתָּ
כְּרוֹקַח בְּבֵית הָאֶרְקָחַת בְּחֻדְרָה
אַחַת מִהוֹדְעוֹת הוֹעֵד לְשְׁלֵמָה שְׁטֵמֶפֶר**

בשנת 1926 נאלץ שלמה שטמפפר- אשר לא היה רוקח מוסמך- לעזוב את
עבודתו - זאת בעקבות התקנות שהנהיגו שלטונות המנדט.
בשנת 1927 עזבה המשפחה את חדרה לילדים היה זה משבר נורא לחזור
לעיר הקודרת אחרי חיים באוויר הפתוח בחברה שונה ואהובה.
ולאחר מכן להיפרד מהאב הנערץ שלא הצליח למצוא עבודה ונסע לאוסטרליה.
שלמה שטמפפר לא הצליח למצוא עבודה אחרת הוא היגר לאוסטרליה וממעת
הכסף שהרויח שם- שלח תמיכה לאשתו החולה וילדיו שנשארו בירושלים
בגיל צעיר נפטר באוסטרליה וקברו מצוי בבית הקברות היהודי במלבורן.

שלמה שטמפפר-רוקח וחובש בחדרה

שלמה שטמפפר (1891 – 1947) נולד בירושלים. דודו, יהושע שטמפפר, היה ממייסדי פתח תקווה, המושבה הראשונה בארץ ישראל. בגיל צעיר נשא שלמה לאישה את חיה, בת למשפחת לוי הוותיקה בירושלים, דור חמישי לרבי גבריאל שטוקליישקובר, שהגיע ארצה עם ראשוני תלמידיו של הגאון מווילנה בראשית המאה ה-19. רבים מצאצאיו של רבי גבריאל עסקו ברוקחות, בני משפחת גבריאלוביץ, שנקראו על שמו וכן זאב וולף ירושלימסקי, ובני אחותו של ולולה-מוטקה אפטייקר-לוי, ורי פישל לוי. את תורת הרוקחות למד שלמה שטמפפר משני גיסיו, פישל לוי ומרדכי לוי. משפחות שטמפפר וגבריאלוביץ ולוי הפכו לשושלת אחת בכל הנוגע לעיסוק ברוקחות.

כיאות לבני משפחת שטמפפר, שפרצו את החומות והשתלבו בסביבה חקלאית, מצא שלמה שטמפפר בשנת 1920, עבודה כחובש ורוקח במושבה חדרה. בחדרה "אכולת הקדחת", עמד שלמה שטמפפר לשירות הקהל החדרתי והסביבה. הוא הגיש עזרה רפואית לכל אחד, בלי יוצא מן הכלל, ליהודים ולערבים כאחד, בכל שעות היום והלילה כולל שבתות וחגים. הוא הכין תרופות גם לתושבי גן שמואל, כרכור וחפצי-בה. עבודתו כללה גם עזרה רפואית ותורפתית לבהמות בשעת הצורך. במכתבים שכתב לוועד המושבה חדרה מתוארים תנאי העבודה הקשים (המכתבים אותרו והם נמצאים במוזיאון

עדיין לא היה גבס, התהלכה חודשים אחדים כשירה קשורה לצווארה. פנינה זוכרת בניין קטן בעל שני חדרים, שבו ישבו הרופא והרוקח. היא זוכרת ארונות זכוכית ודלפק ארוך. כמו כן ידעה לומר כי שטמפפר שלט היטב בשפה העברית.

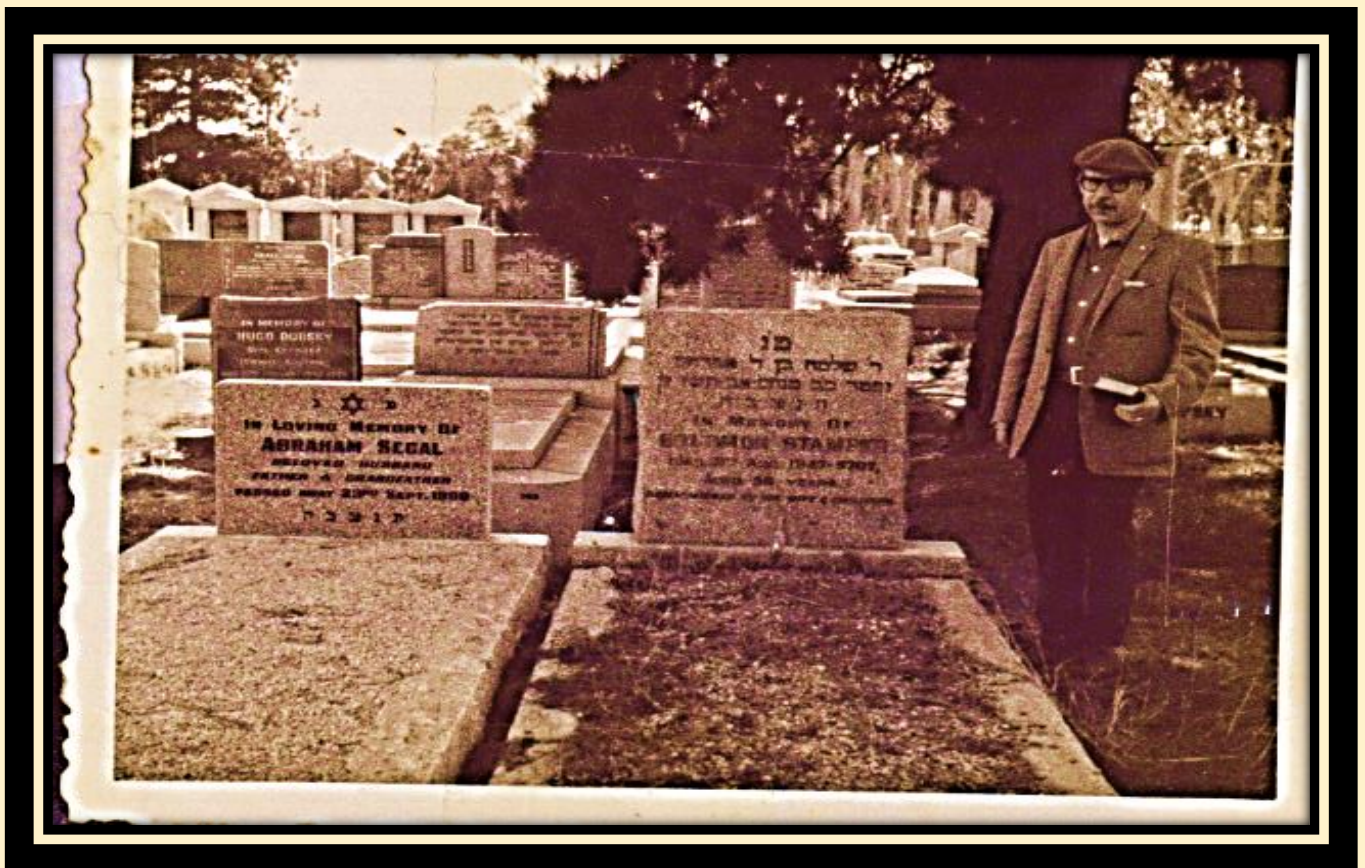
בשנת 1926 נאלץ שלמה שטמפפר לעזוב את עבודתו, עקב חוקים חדשים של שלטונות הבריאות. כיוון שלא הצליח למצוא עבודה, היגר לאוסטרליה, ואת מעט הכסף שהרוויח שם שלח לאשתו החולה ולילדים שנשארו בירושלים. הוא נקבר בבית קברות היהודי במלבורן.

ה"חאן" בחדרה. הוא עצמו חלה בקדחת צהובה. שטמפפר אויים ע"י הוועד שיפטיק לגלות רוחב לב לגבי תרופות ללא תשלום.

תושביה התימנים של המושבה "נחילאלי", שחיו במצוקה גדולה, התקשו לעמוד בדרישות התשלומים בבואם אל בית המרקחת.

פנינה סמסונוב הקשישה, בת המושבה, זוכרת היטב את שלמה, ולצידו ד"ר שמעון טרבלוס. בהיותה ילדה, שברה את ידה, וחמור, ששימש כאמבולנס, החיש אותה לבית המרקחת. שם מתחו הרופא והרוקח את ידה. והיות שבאותם ימים

מתוך הרבעון לרוקחות-פרסם אמנון מיכלין אף הוא בן למשפחה ירושלמית מפוארת שעסקה גם ברוקחות הוא שכתב את הספר החשוב "מעשי רוקחים".

**קברו של שלמה שטמפפר במלבורן.
שלמה נפטר בשנת 1947 רחוק ממשפחתו ומילדיו**

אחיותיו ואחיו של שלמה לא ספרו לאם דינה על מותו ומידי תקופה היו מקריאים לה מכתב מפוברק שהגיע "כאילו" מאוסטרליה. כך נפטרה דינה מבלי שידעה על מות בנה הבכור והאהוב. כאשר נפטר אחי עוזי הייתה עדיין אימי בחיים. בזכות סיפור זה החלטתי גם אני לחסוך מאמי את הצער על מות בנה וכך אומנם עשיתי.

האחיות ישבו שבעה על שלמה בכמה מקומות, על פי עדות יעל נאמן בתה של רחל היא ישבה שבעה בביתה על הרצפה ונתן התינוק –בנה הקטן- זחל עליה.

רבקה ישבה בבתי אונגרין על הרצפה.

אסתר ישבה בבית בפתח תקווה וכנראה חלק מהזמן ישבו שם גם האחיות האחרות.

(זאת לפי עדות שושנה צוריאלי שזוכרת את אווירת הנכאים ששררה בבית). שושנה צוריאלי מספרת כי רבקה הייתה קשורה במיוחד לשלמה הייתה מתכתבת עימו ולא פעם מצאה אותה ממררת בבכי על מצבו הקשה באוסטרליה.

פנינה הייתה מאד נסערת היה נתק בינה ובין אביה בשנותיו האחרונות ,
היה בה כעס גדול עליו וכגודל הכעס הייתה גם האהבה.
תמונתו הייתה תלויה בביתה היא הזכירה אותו שוב ושוב ודברה על רצונה
להעביר קברו לארץ.
פעמים רבות ספרה לי על אביה ועל עיניו הכחולות כרקיע השמים.
חשבתי שמרוב געגועים גובר עליה הדמיון - עד שגיליתי כי עיניים כחולות
כיום נפוצות בקרב בני משפחת שטמפפר ושלמה אף הוא ירש תכונה זו

רבקה

רבקה נישאה לאברהם סגל בן למשפחה צפתית מכובדת אשר נשלח בצעירותו
לגרמניה כדי ללמוד אבל הוא לא עשה כן ובמקום זאת נהנה לבקר בקונצרטים
ובבתי קפה עד שחזר הביתה.
הוא נישא לרבקה ונולד להם ילד בשם דוד.
לא היתה פרנסה בארץ, ואברהם נסע לחפש את מזלו באוסטרליה הרחוקה,
רבקה ובנם דוד הצטרפו אליו, אבל גם שם לא שפר מזלם, אברהם לא התמיד
בעבודה והם סבלו ממחסור, גם מזג האוויר לא היטיב עם בריאותה של רבקה
והיא חלתה.
גם הניתוק ממשפחתה היה קשה עליה, במיוחד כאשר בריאותה היתה רופפת
והיא נזקקה לעזרתם.
ואז קמה יום אחד, ובעזרת אחיה שלמה שגם הסדיר לה מאוחר יותר את הגט
עלתה על אנייה ביחד עם הילד, ונפרדה מבעלה שנשאר במלבורן .
רבקה לא נישאה שוב והיא המשיכה להתגורר עם דינה בבתי אונגרן ואחר כך
כאשר דינה עברה להתגורר בביתה של רחל המשיכה להתגורר בבתי אונגרן
לבדה ועד למותה.
רבקה הייתה קשורה מאד לאחיה שלמה היא שמרה על קשר מכתבים רצוף
עמו והייתה ממררת בבכי מגעגועים אליו ועל בדידותו באוסטרליה.
בתקופת מלחמת העולם השנייה התגייס דוד סגל לצבא הבריטי ושרת במדבר
המערבי באפריקה.

ההודעה על נשואיה של רבקה

26.5.1968

FLAT 4
26 ROYAL AVENUE
GLENHUNTLY 3163
MELBOURNE VICTORIA
AUSTRALIA

DEAR PININA,

I WAS MOST HAPPY TO HAVE RECEIVED YOUR MOST WONDERFUL LETTER DESCRIBING HOW YOU, MY LATE FATHER & MIRIAM, CLIMBED THE STEPS OF MOUNT ZION, AND THE WORDS WHICH HE SAID ON REACHING THE TOP. I CAN JUST SEE HIM STANDING THERE, AND SAYING THEM. WE TRUST THAT YOU ARE ALL WELL, AS WE ARE THE SAME HERE. I HAVE JUST WRITTEN TO A COUSIN OF MINE IN NAHARIYAN ISRAEL, A "SHALOM SEAL" HE IS THE POSTMASTER THERE. YOU MAY RECALL DAD TALKING ABOUT HIM. YOU KNOW I KNEW YOUR LATE FATHER SLOIMER STAMPER VERY WELL, WHEN HE FIRST ARRIVED IN AUSTRALIA MANY YEARS AGO HE WORKED FOR US, MY LATE FATHER TAUGHT HIM THE TRADE OF COURSE I WAS ONLY JUST A YOUNG BOY, BUT WE HAD A LOT OF RESPECT FOR EACH OTHER.

JUST TODAY I WAS AT THE CEMETERY TO VISIT OUR FATHERS GRAVESIDE. AND YOUR LATE FATHER'S GRAVE IS JUST IN FRONT OF HIS. WE ALWAYS GO OVER TO IT WHENEVER WE GO TO THE "BAIS OLEM". I PARTICULARLY NOTICED THE DATE OF HIS PASSING ON THE STONE WHICH WAS 7-8-1947 (21 YEARS AGO). I REMEMBER HE USED TO TALK ABOUT HIS SON (YOUR BROTHER) WRITE AND TELL ME WHAT HAS BECOME OF HIM AND HIS NAME. PININA. WHEN YOU WRITE TO ME (IN ENGLISH) YOU HAVE MY ADDRESS ON THIS LETTER, BUT KEEP WRITING TO MIRIAM IN YIDDISH AT THE OLD ADDRESS (FLAT 19 HERBERT ST STKILDA MELB VICTORIA AUSTRALIA). SHE FINDS IT A BIT HARD TO ANSWER YOU HER EYES ARE NOT TO GOOD SO I WILL HAVE TO ANSWER FOR HER. MY WIFE'S MOTHER HAS BEEN IN ISRAEL FOR 11 WEEKS FOR 20th YEAR CELEBRATIONS SHE HAD A FLAT AT RAMAT GAN AND IS RETURNING THIS WEEK TO AUSTRALIA, SHE IS AUSTRALIAN BORN 71 YEARS OLD AND WAS VERY IMPRESSED WITH ISRAEL COVER.

עוד מכתב מאוסטרליה לפנינה כנראה מבן משפחה של בעלה של רבקה בת אברהם שטמפר.

הכותב מזכיר את שלמה אביה של פנינה. ואת הגעתו לאוסטרליה וכן את געגועיו למשפחתו ובמיוחד לבנו יששכר

השולח-סגל ממלבורן

שלמה שטמפר באוסטרליה

דוד סגל בילדותו

רבקה מימין ודינה במרכז ליד פתח הדירה בבתי אונגרין מספר הדירה היה 165

דינה ובנותיה בבתי אונגה.

יהודית (משמאל) מחזיקה את דוד –בנה של רבקה

פנינה , רבקה וילדינו הגדולים תמר, עומר וישי.

רחל, אסתר ויהודית

אמי אסתר מצאה מקום עבודה ועזרה בפרנסת הבית, אלו היו השנים שלאחר סיום מלחמת העולם הראשונה, ובירושלים נותרו יתומים רבים שהוריהם מתו ברעב ובמגפות, והיה צורך לדאוג להם, וכך נוסדו בתי-יתומים שטפלו בילדים האלה.

היא מצאה מקום עבודה כמטפלת בילדים יתומים במוסד שהקים הד"ר גולדשמיד - יהודי הולנדי איש חינוך שהגיע לירושלים עם אשתו ושלוש בנותיו הוא היה מחנך בעל רמה גבוהה, והילדים זכו לחינוך מעולה. ביזמתו של ד"ר פייטלוביץ למען קירובם של יהודי אתיופיה הפאלשים, הובאו לירושלים ארבעה נערים ושוכנו במוסד היתומים של ד"ר גולדשמיד, ואסתר טיפלה גם בהם, הם היו תלמידים מבריקים ובחלקם נשלחו אח"כ לגרמניה להמשך לימודים גבוהים במטרה לחזור לכפריהם באתיופיה כדי להקים בתי ספר עבור ילדי הקהילה היהודית. הם נהגו לשוחח איתה שיחות נפש, והביעו את דאגותיהם לעתידם כשחורים בתוך אוכלוסיה לבנה.

אמי אסתר נסעה לבקר את בני המשפחה בפתח-תקווה, הכירה שם חלוץ בשם יצחק שטרן מרוסקובה שבטרנסילבניה ונישאה לו. הם היו ממייסדיה הראשונים של כפר-גנים שליד פתח-תקווה,

**למעלה מש' שטרן: יצחק, חיה, שושנה, אברהם ואסתר.
למטה אסתר ויצחק שטרן**

נישואי יצחק ואסתר בפתח תקווה

על משפחת שטרן בהרחבה תוכלו לקרוא בספרה של שושנה צוריאלי "שורשים
בארץ ישראל" הסרוק באתר המשפחתי carmonia.net.

|

מאיר שטמפפר

מאיר בנם של אברהם ודינה למד לפי השערת ילדיו בבית הספר "למל" בירושלים הם מסיקים זאת על פי שליטתו בשפה הגרמנית. כבר בילדותו בירושלים נשלח על ידי סבתו חיה נייפלד לג'רש יחד עם אחרים כדי לרכוש שם חיטה ולהביאה לירושלים כדי שכאן ימכרוה במחיר גבוה יותר. פעם נוספת נסע עם נער אחר כדי להביא חיטה לצרכי המשפחה. לפתח-תקווה נסע עוד לפני פרוץ המלחמה, ועבד בפרדס של יהושע שטמפפר כל תקופת המלחמה. בזמן המלחמה נמנע ממנו לחזור לבית הוריו בירושלים, אחרי המלחמה לא חזר לירושלים אלא עבר לחדרה ועבד בשתילת אקליפטוסים.

ב-1917 לפני הגירוש מפתח תקווה הטמינו הוא ועוד אחד את ספרי האגודה בפרדס של שלמה שטמפפר בצד הצפוני מזרחי אך לאחר המלחמה למרות הסימנים שנתנו לא הצליחו לאתר אותם.

אלי - דוד , בן שלמה שטמפפר מפתח-תקווה למד בישיבת המשתלמים בירושלים והיה מבוקש ע"י הטורקים מכיוון שהיה חייב גיוס, סבא אברהם לקחו לביתו, סידר לו ניירות מזויפים מתאימים כאילו היה בנו מאיר וארגן תצלום

משפחתי משותף יחד עם כל בני המשפחה, מאיר, שהיה צעיר מאלי -דוד ובעל מבנה גוף צנום והיה ברור למשפחה שהוא לא יתקבל לצבא בין כה וכה, התייצב במקומו בלשכת הגיוס בפתח-תקווה, ואכן כך היה, בראותם אותו, שלחו אותו מיד הביתה. יהודי אחד הלשין על אברהם על שהוא מחביא את העריק אלי - דוד שטמפפר מפתח-תקווה.

ובאישון לילה אחד, בעטו ז'נדרמים טורקים בדלת דירתם של משפחת אברהם שטמפפר בירושלים, פתחו להם את הדלת באימה ופחד, ואלו התפרצו פנימה בזעם, ודרשו להסגיר לידם את העריק אלי -דוד שטמפפר מפתח-תקווה.

סבא אברהם השתדל להפגין קור רוח, ונשבע בכל הקדוש לו שזהו בנו מאיר, ואף הציג בפניהם את התעודות המזויפות ואת התצלום המשפחתי המשותף. היה אך כפסע בין החיים לבין הוצאתו להורג בתליה של סבא אברהם, אבל למזלו הרב, לאחר ששלשל לכיסיהם של הז'נדרמים הטורקים סכום שוחד נכבד, ובעזרת בורא עולם, הם שוכנעו והניחו לו.

כאשר הוצאה פקודת הגירוש על הישוב היהודי בפתח-תקווה, והחזית עם האנגלים התנהלה בסמוך, התעוררה בעיה מה לעשות עם ארכיון המושבה והיכן להחביא אותו.

לאחר סיום מלחמת העולם הראשונה, עבר מאיר לחדרה וחי שם בקרבת אחותו חנה ובעלה יוסף חיים פרל ולאחר מכן גם לצד משפחת אחיו שלמה שהתיישב לכמה שנים בחדרה.

עם שלמה הקים במקביל לעבודתו שרות הובלות מתחנת הרכבת למושבה בעזרת צמד סוסים שנקראו על ידם "יחד".

מאיר(בשורה הראשונה עם הקסקט)בחדרה בעת ביקורו של חיים וייצמן

מאיר (ככל הנראה) חורש בחדרה

בשנת 1928 הוא התחתן עם זהבה, שהגיעה לארץ בגיל 12 מפולין היא הייתה בת 20 והוא בן 30.

נולדו להם שלושה בנים ובת : ארנון, ארקה-אהרון יהודה, על שם הנהג שהסיע את זהבה לבית החולים ונהרג כאשר האוטובוס עלה על מוקש, אברהם, וחיה. מאיר וזהבה היו ממיסדי נתניה. לנתניה הגיעו בשנת 1930-31.

למתיישבים היהודים היו קשרים טובים מאד עם התושבים הערבים שישבו בנתניה. השיח' של המקום ישב בנתניה על הגבעה שהיום נמצאת שם תחנת המשטרה.

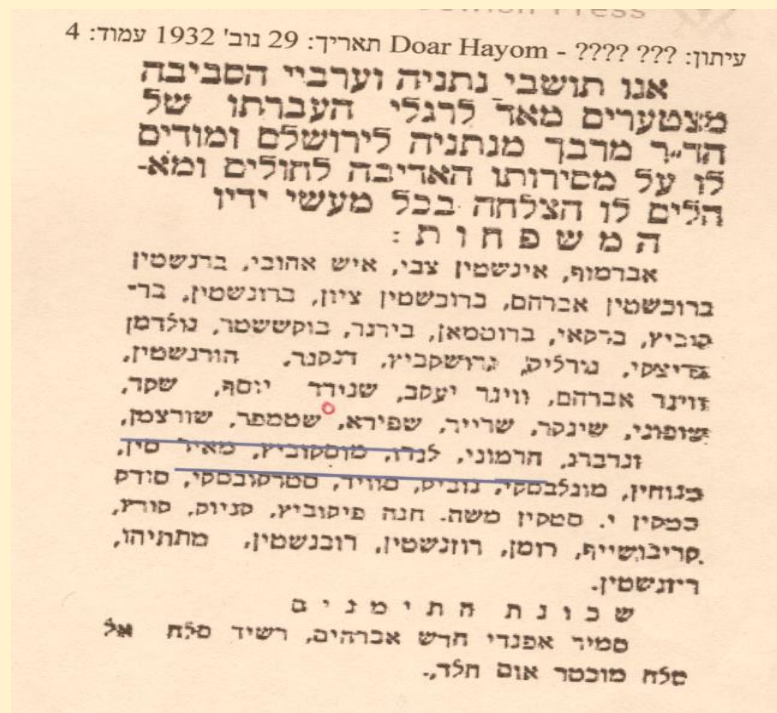
השיח' ספר שאביו נגלה לו בחלום והודיע לו שעליו לשתף פעולה עם היהודים וזו הייתה אחת הסיבות לבחירת המקום להתיישבות.

המוח'תאר של המקום (אום ח'אלד) שמר בתקופת המאורעות על רכושם ואפילו השקה פרדסיהם כאשר התפנו מפחד המאורעות.

רק לאחר מלחמת ששת הימים הסתבר כי אותו מוח'תאר אוהב יהודים לא עזב את גבולות הארץ וישב כל העת בטייבה וכלל לא דרש פיצוי עבור אדמותיו.

זהבה ומאיר

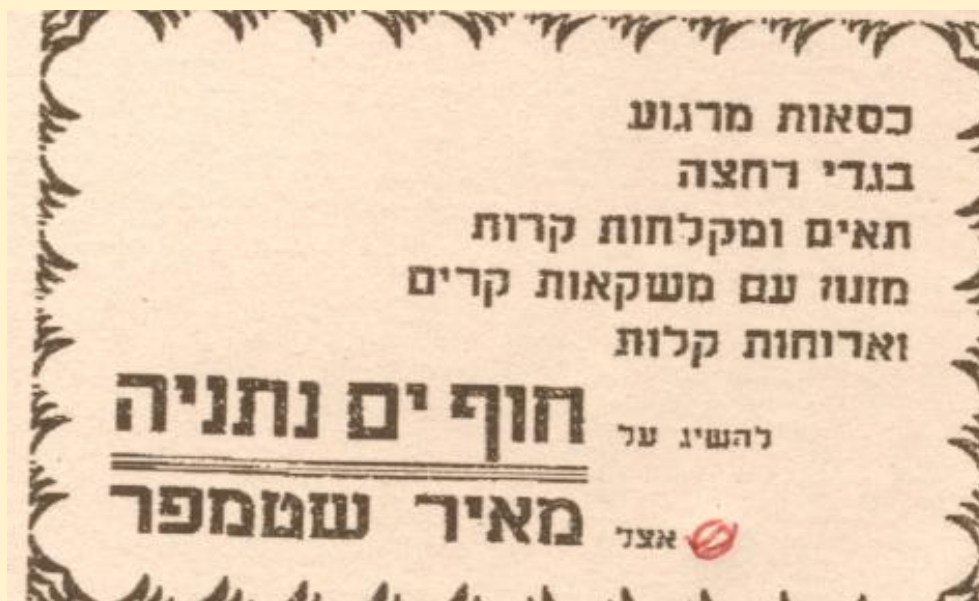

תושבי נתניה יהודים וערבים –מודים לרופא על מסירותו, המוח'תאר מופיע בסוף הרשימה, שמו של שטמפר מסומן

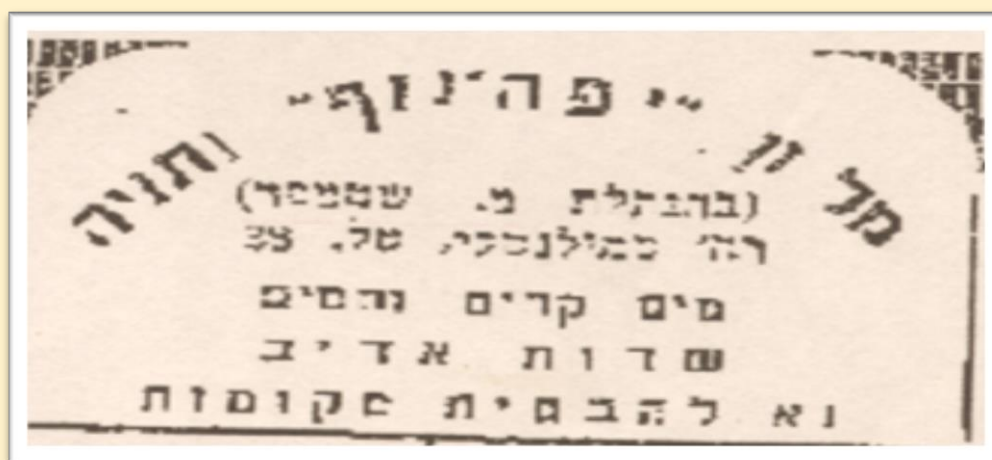
המלון שהקימו מאיר וזהבה בנתניה

מאיר וזהבה התגוררו בנתניה בתחילה באוהל או בצריף .
 ארנון הבן הגדול נולד ב-1933.
 אחר כך בנו בית קטן עם רפת ברח' סמילנסקי ואחר הפכו אותו למלון קטן
 שנקרא בשם "יפה נוף".
 בתחילה היה המלון בן קומה אחת ואחר כך הרחיבו אותו ובנו קומה נוספת.
 כמו כן עסקו בהשכרת כסאות נוח בשפת-הים.

עיתון "דבר" 15.6.1938

הים היה אהבת המשפחה הילדים גדלו על הים ונשמו אותו, הוא היווה מקור פרנסה וכדי להתפרנס היה צורך בהתמסרות וחריצות.

עיתון דבר יולי 1947-פרסומת למלון "יפה נוף" של מאיר וזהבה

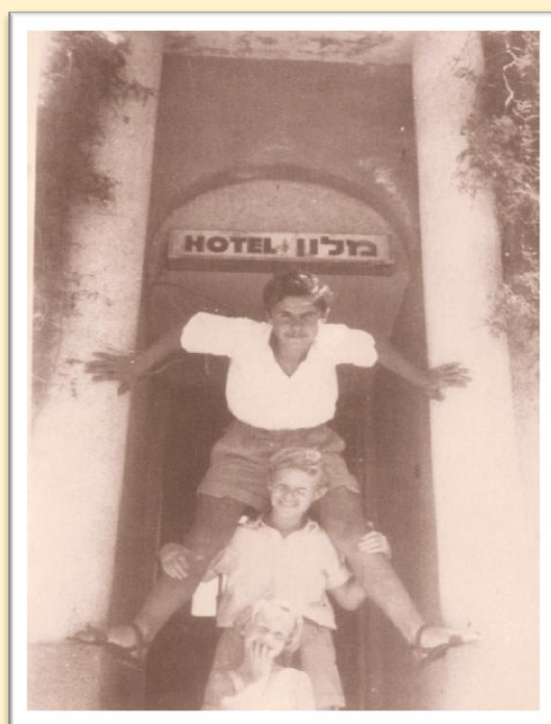
מאיר היה אדם מעניין, הרפת במלון שמשה סליק לארגון "ההגנה" וגם ל"אצ"ל" ול"לח"י" ורנאי שהיה בעלה של חיה פרל עבר להתגורר בביתם של מאיר וזהבה לאחר שחיה נפטרה. ורנאי הכין חומרי נפץ עבור הלח"י והם הוחבאו בסליק נפרד ברפת. מאיר אהב מאד לקרוא, היה איש שיחה והצטיין בסיפורי המרתקים.

הוא הקפיד מאד לדבר עברית ולא אידיש אך מתוך התחשבות באשתו-זהבה
היה מקריא לה באידיש את כתבי שלום עליכם –תוך שהוא מקפיד שהילדים לא
יקשיבו.

מלבד שפות אילו שלט מאיר גם
בגרמנית, באנגלית, ביוונית, באיטלקית, ובתורכית. כנראה שהיה לו כשרון נדיר
לשפות.
גם שח-מט אהב לשחק וכאשר לא היה לו בן זוג למשחק היה משחק ביד ימין
נגד יד שמאל.

ילדיהם של מאיר וזהבה

שלושה מהילדים בפתח המלון

שני בניהם הגדולים של מאיר וזהבה ממשיכים לעבוד בחקלאות ומתמחים במיוחד בחקלאות אורגנית במושב בצת

רחל שומכר

רחל וחברותיה לכתה בבית"ס למל-רחל שניה משמאל שורה שניה מלמעלה

לאחר שאסתר עזבה את ירושלים עקב נישואיה, נפל עול פרנסת הבית על הבנות הצעירות רחל ויהודית שבינתיים בגרו וסיימו את לימודיהן. רחל עבדה גם כן במוסד של ילדים יתומים, וגם השתלמה במלאכת התפירה. היא התברכה בכישרון רב ובתבונת כפיים, עדות לכך אפשר למצוא באלבום התמונות המשפחתי המראה אותה ואת אחיותיה לבושות במיטב המחלצות שהיו באופנה באותה תקופה - מעשה ידיה של רחל להתפאר.

רחל נישאה לחלוץ מלטביה בשם אריה שומכר ונולדו להם שלושה ילדים : רותי, יעל ונתן. הם גדלו בשכונת המקשר בירושלים.

אריה היה מנהגי המקשר הראשונים בירושלים ועבד על קו 1 שנסע להר הצופים, לאוניברסיטה העברית ולבית חולים הדסה.

הבן נתן שרת בצה"ל כאלוף משנה בחיל השריון .

כאשר פרשו לגמלאות עברו להתגורר בקרבת שתי הבנות רותי ויעל עם משפחותיהן במושב "ניר-בנים".

יצירות האופנה של רחל, בצילום: רחל, יהודית וחברתם דבורה

נישואי רחל-בשורה השניה מימין אסתר, יהודית, אריה שומכר, רחל, דינה וחנה
פרל

אריה שומכר

אריה שומכר -נהג בחברת "המקשר"

מש' שומכר ומאיר שטמפפר משמאל

רותי ויעל שומכר ואברהם אצילי, פורים 1940 לערך

רחל ואריה שומכר ב"נir בנים" עם שלושת הנכדים הטייסים: מני, שי ורביב

**מש' שומכר,
ברקע - רבקה שטמפפר-סגל**

אריה שומכר ז"ל

איש יקר
אינו עוד אתנו

הלויה תהא היום יום ראשון 15.11.81 בשעה 14:00.
בבית העם במושב גור בנים. לבית הקברות המקומי.

אשתו: רחל שומכר
לריו: רותי ויוחנן מיינרט
יעל ויורם נאמן
בתן ודליה בן-ארי
נכדיו וננייה

יהודית אצילי

(הפרק הבא מוקדש כולו לזכרונותיה של יהודית)

יהודית – משמאל ורחל

עיתון: ??? - Doar Hayom תאריך: 25 ינו' 1924 ע

ירושלם וסביבותיה

הדלקת הנרות

קרב שבת	שבת
4-40	שבת שמיני 5-50
4-28	שבת ראש 5-39

בוערת התרבות

מיום ש' ב' יום ב' ש' ב' יום
יהיה להרחיקושים נכסיהם עומתה נכס בנימין
מכסיהם רמח יצאנו ב' וחצי בכר מחצר
ביתחנם
— טיול לירדן נדחה מפני מזג האוויר
אם ירד גשם לא יסיל.

במועדון השחמט ע 5

במועדון השחמט המועדון השחמט עומד
לספר אספה כללית של חברי המועדון
עקב ירונו על סדור משחקים שונים : יבתי
ועד הדם ויטבע ד"ר על פעולת העד
הקדום.

באגודת בני דן

ביום השבת כ' שבט בשעה עשר וחצי
בריוס החיה הרמטאני של הארץ בודנית
ידידה על הנסא : עמנואל נה"א או
הנסיון ליסד מדינה יהודית באמריקה
ההרמאני החיה בני ילדים ב' "מזכרת"
המזכרת השנית.

באגודת בני יהודה

כליל ס' בשבת נערך נשי חברים של
אגודת בני יהודה ע"י ועדת הנשפים :
הפ' ה"א ע"י החבר מייחס, הנעמה
ע"י החברה י. שטמפל, הראת ע"י החבר
הנעמה דאד טעמפל, רמדיס ופירא.
הנשי נמור בשיר הנסות.

יהודית שטמפפר הצעירה פעילה באגודת "בני יהודה"

(לזכר אליעזר בן יהודה)

גם באסיפה הכללית גם באזכרה וכנראה גם באירועים אחרים

("דואר היום" 1.1.1924) היא הקריאה בהטעמה (הטעימה) בין

היתר- כפי שציינה זאת חמדה בן יהודה -"ציור מחיי"

בן - יהודה בעבר"

יהודית הנערה ובנימין עובדים בקטיף-כנראה בחדרה

יהודית - בת הזקונים -לאחר שסיימה את ביה"ס מיס-לנדאו, קיבלה מישרה בהכשרת-היישוב. היא נישאה גם כן לחלוץ בשם אהרון - ארצ'יק אצילי -איידלמן -מביאליסטוק ונולדו להם שלושה ילדים אברהם, רבקה(איקלה) ויוסי,

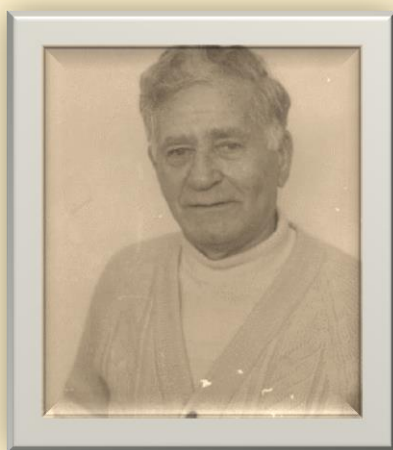
המשפחה התגוררה בשכונת רוממה בירושלים, ובשנת 1946 עברו לגבעתיים יהודית עסקה בצעירותה בפעילות ציבורית ואחר כך גם בפעילות מפלגתית מטעם מפ"ם. בעיתון "על המשמר" מה-10.6.1954 מוזכרים יהודית אצילי ובנה

אברהם כמארגני עצרת יום הילד הבינלאומי שנערכה הקולנוע "גל אור" ברמת גן מטעם מפ"ם.

יהודית ברכה את המוני הילדים, אלר כך הוקרנו סרטים ואברהם אצילי ארגן שירה בציבור.

לאחר שיהודית ואברהם יצאו לגמלאות, הם הצטרפו לקיבוץ "זיקים" מקום מגוריו של בנם אברהם ומשפחתו.

על ארצ'יק ויהודית מתוך דפי זכרון-קיבוץ זיקים

אהרון (ארצ'יק) אצילי

נולד בביאליסטוק, פולין, ב- 1.1.1907 . מנעוריו הצטרף לתנועת הנוער "השומר הצעיר". עלה ארצה בשנת 1927 . יחד עם אשתו, יהודית, הצטרף לבנם, אברהם, בקיבוץ זיקים בשנת 1969 . עבד בצוות הבניין ומשהוקם מפעל "פולירון" החל לעבוד בו ושם עבד עד אחרון ימיו.
נפטר ב- 26.10.1985 .

יהודית עבדה כמורה בבית"ס בקיבוץ וארצ'יק התמנה כמרכז בנייה של הקיבוץ ואחר-כך כפועל במפעל המקומי.

יהודית אצילי

נולדה בירושלים למשפחת שטמפפר ב- 13.3.1909 . יחד עם בעלה, ארצ'יק, באה להצטרף לבנם, אברהם ומשפחתו בקיבוץ זיקים בשנת 1969 . עבדה בקיבוץ כמורה לאנגלית ואחר כמזכירה. נפטרה ב- 24.5.1996 .

מאיר שטמפפר, יהודית וילדי משפחת פרל

צילום משפחתי: יהודית יושבת, מאחוריה הילדים דוד סגל ואברהם פרל,

עומדים משמאל: רחל ואריה שומכר, רבקה סגל, בנימין

צוקים 27/1/78

שלם פנינה יקרה,
קודם כל היה קורה אירוע, שאותו מקרה
שום מכתב וטלפון לא זמן רב היה והטעות.
לכבודי את חרותה של המלוכה המלכותית
הפניתי מידע שלי את המעורבות של מנהל
לא ממשלתי, את חבר הספר, אולי האמת
החלפה את צורתו, זו כבר הפעם הפנינה
שאת מקרה מעורב איתן קרובה, שבו פחות את
המבט אתה ידועה, משהו לפני כמה שנים
שאתה לך מעורב בשם "פנינה שלמה" כחלק
מישקל שלם, אבל גם הפוסט הקודם וגם
הקודם ובאה לי כי אין שום טעות במבט
אולי כדאי לך לגלות לדואר ולברר, מה
הפנינה, אולי דוד מעבירים איתן אינך מקושר
עצם כדאי מה שלחך ושלחך כל הפקדה שלך
באצלה תצבה אלא כל הסדר, ביטאוק, צוקים
למעשה וכל פנקס בשורה, צוקים את
ה. B. A. אתה מקבל את ה. M. A. ואמת
כואב בך קבל את הספר שהוא בלב לבד
אתה. פנואל: ועצם הפנואל, צוקים כלומר
של יעקב המקורב בשנים 1833-1834.
פאול ור"א אצלנו וסאני מנהל אקראי,
כי פחות מאד מנהל.

ימין וגרסה ויחידה אודותי אה

יהודית אצילי כותבת מזיקים לבת אחיה הבכור - פנינה כרמון

ומתגאה בהישגיהם של ילדיה.

כיתר בני המשפחה ההישגים בעיניה אינם הישגים חומריים חס וחלילה

